

GALÉRIA UMEĽCOV SPIŠA

Human Animal

II.

**VLK SÝTY, OVCA CELÁ,
PRASA VYSMIATE**

THE WOLVES ARE FULL,
THE SHEEP ARE SAFE,
THE PIGS ARE LAUGHING

téma
theme

GALÉRIA UMELCOV SPIŠA

Human Animal

II.

**VLK SÝTY, OVCA CELÁ,
PRASA VYSMIATE**

THE WOLVES ARE FULL,
THE SHEEP ARE SAFE,
THE PIGS ARE LAUGHING

téma
theme

VÝSTAVA NA WEBE /
EXHIBITION ON THE WEB

Human Animal II. | 4

Vlk sýty, ovca celá /
The wolves are full,
the sheep are safe | 20

Prasa vysmiate /
The pigs are laughing | 42

Medzinárodné medziodborové kolokvium /
International interdisciplinary
colloquium | 64

Filozofická esej / Philosophical essay | 72

Recenzia / Review | 83

Autori / Authors | 87

Human Animal II.

Lucia Benická, riaditeľka Galérie umelcov Spiša,
s „human animal“ – psíkom drTeom /
Lucia Benická, director of the Gallery of Spiš Artists,
with "human animal" – dog drTeo

O PROJEKTE

Výstavná trilógia *Human Animal*, ktorú od roku 2021 realizuje Galéria umelcov Spiša v koncepcii kurátorky Kataríny Balúnovej v dramaturgickom cykle *Téma*, uvádza postmoderné príbehy o obrazoch zvierat, ktoré sa metaforicky približujú človeku a častokrát prekračujú tenkú deliacu čiaru medzi ich svetmi. Prvá edícia s podtitulom *Najbližší príbuzní*, realizovaná v roku 2021, uviedla domestikovanú trojicu, opica – pes – mačka, za účasti 19-tich autorov zo 6-tich krajín (PL, CA, FR, USA, DE, ES). Druhé pokračovanie spája diela 20-tich umelcov z 5-tich krajín (CZ, ES, PL, USA) v symbolickom porekadle „vlk sýty, ovca celá, prasa vysmiate“, s akcentom na tvorbu súčasných slovenských výtvarníkov.

Katarína Balúnová, autorka a kurátorka projektu *Human Animal II.*, uvádza: „Výstava sa zaoberá človekom ako integrálnou súčasťou živočíšnej ríše a mapuje trojicu zvierat (vlk – ovca – prasa) úzko spätú nielen s lokálnou agrárnou tradíciou, ale aj s pridruženými symbolickými, mytologickými a náboženskými významami. Vybrané diela sú vtipno-vážnou reflexiou historických, lokálnych, ale aj globálnych skúseností, predstáv a predsudkov spätých s ovcou, vlkom a prasatom. Aj keď šírka rôznorodých pohľadov tému nevyčerpáva, zostavuje zaujímavú mozaiku symbolických obrazov ľudského vnímania blízkych druhov.“

Výstava v Galérii umelcov Spiša, kultúrnom zariadení Košického samosprávneho kraja, bola prezentovaná v termíne 13. 7. – 6. 11. 2022. V rámci projektu prebiehalo medzinárodné medziodborové kolokvium *Medzi lesom, vidiekom a mestom* (28. 9. – 29. 9. 2022), spájajúce odborníkov z oblasti filozofie, ekológie a umenia, pričom sa zaoberalo nielen vzťahom človeka k zvieratám, a to z kultúrneho, historického a etického hľadiska, ale v širších významoch k celému životnému prostrediu. Projekt bol realizovaný vďaka podpore z verejných zdrojov Fondu na podporu umenia.

Interpretačný cyklus *Human Animal* uzatvorí tretia výstava s medzinárodnou účasťou s podtitulom *Zmiz hmyz!*, ktorú v roku 2023 premiérovovo uvedie Galéria umelcov Spiša s akcentom na reflexiu témy „hmyzu nášho každodenného“ v rôznych uhloch pohľadu a v širokej škále médií.

Mgr. Lucia Benická,
riaditeľka Galérie umelcov Spiša

ABOUT THE PROJECT

The trilogy of exhibitions titles *Human Animal*, which have been shown at the Gallery of Spiš Artists since 2021 based on a concept by the curator Katarína Balúnová as part of the *Themes* dramaturgical cycle of exhibitions, offers postmodern perspectives on animals which resemble humans in a metaphorical sense, oftentimes crossing the narrow dividing line between their two worlds. The first exhibition, subtitled *Next of Kin*, examined a trio of domesticated animals, the ape, the dog and the cat, with the participation of 19 artists from 6 different countries (PL, CA, FR, USA, DE, ES). The second exhibition in the series presents artworks of 20 artist from 5 countries (CZ, ES, PL, USA), accentuating the contribution of contemporary Slovak artists. The exhibition connects their work through the symbolic Slovak saying „vlk sýty, ovca celá, prasa vysmiatie“ – “the wolves are full, the sheep are safe, the pigs are laughing”.

As Katarína Balúnová, the curator of the *Human Animal II*. project, explains: “The exhibition examines humankind as an integral element of the animal kingdom and maps a trio of animals (the wolf – the sheep – the pig) which are connected not only with local agrarian traditions but also with associated symbolic, mythological and religious meanings. The selected works are a wry but serious reflection of the historical, local and also global experiences, ideas and prejudices associated with the wolf, the sheep and the pig. While the sheer breadth of various perspectives on this topic is inexhaustible, the exhibition compiles a fascinating mosaic of symbolic images of human perceptions of their closest species.”

The exhibition was presented at the Gallery of Spiš Artists, a cultural facility of Košice Self-Governing Region, from 13. 7. – 6. 11. 2022. As part of the project, an international interdisciplinary colloquium titled *Between Village, Forest and City* was also held (28. 9. – 29. 9. 2022) which brought together experts from the fields of philosophy, ecology and art and addressed not only the relationship of humans towards animals from a cultural, historical and ethical perspective, but also in terms of the entire living environment in a broader sense. The project was supported by public funding from the Slovak Arts Council.

Pohľad do expozície Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 /
View of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

The *Human Animal* interpretative cycle concludes with a third exhibition featuring international contributions which will be held at the Gallery of Spiš Artists in 2023. Under the sub-title *Buzz Off, Bug!*, the exhibition offers reflections on the theme of "everyday insects" from different perspectives and in a wide range of different media.

Mgr. Lucia Benická,
director of the Gallery of Spiš Artists

VLK SÝTY, OVCA CELÁ, PRASA VYSMIATE

Do polovice minulého storočia bolo Slovensko prevažne agrárnou krajinou. Trojica zvierat – vlk, ovca a prasa, tak v živote ľudí zaujímali dôležitú úlohu, a to v pozitívnom, ako aj v negatívnom zmysle. Kým vo vzťahu vlk – ovca je jasný protiklad čierna – biela, dobro – zlo; prasa, napriek svojej užitočnosti a zaznávanej vysokej inteligencii, zaujíma v ľudských mysliach ambivalentnú rolu.

Ovca patrí medzi prvé domestikované zvieratá a zohrala dôležitú úlohu pri vývoji civilizácie. Dokazuje to jej častá reprezentácia v mytológii, kultúre aj náboženstve. Je tiež mimoriadne dôležitým symbolom v kresťanstve, čo súvisí najmä s charakteristikou poddajnosti a poslušnosti. Ovca sa nevzpiera, nebráni sa ruke s nožom, zabúda (?) na príkoria spôsobené človekom. Kristus je Baránkom Božím a zároveň pastierom spoločenstva veriacich. V židovskej tradícii bol baránok obetným zvieratom za hriechy. Zároveň Židia na sviatok Paschy (Veľkej noci) jedia baránka ako pripomienku svojho vyslobodenia z Egypta. V poslednej z desiatich rán, ktoré Boh uvalil na Egyptanov, zomreli všetky prvorodené egyptské deti, iba Židov, ktorí pomazali veraje svojich dverí krvou baránka, anjel smrti obišiel. Obeta jahňaťa tak zachránila ľudské mláďa. Výnimkou z pozitívneho obrazu je čierna ovca. Farba je pritom jedinou odlišnosťou, ktorá na ňu vrhá zlé svetlo. Odlišnosť je v rámci ideológie kolektívnej poslušnosti nežiadúca.

Vlk, ktorý je nebezpečný (nielen) pre ovce, bol historicky považovaný prevažne za negatívne, niekedy až diabolské znamenie. Je nepredvídateľný, útočí na zabehnutý spôsob života a dobré mravy. Spája sa s mužskou odvahou a agresivitou. Bol symbolom, či patrónom vojensky orientovaných spoločností, či už to boli pôvodné americké kmene, alebo v Európe Kelti a Rimania. Zakladatelia Ríma, Romulus a Remus, boli podľa legendy odchovaní vlčicou. Tá v príbehu predstavuje zviera a zároveň matku. V čase kolonializmu zas slovom „lobo“ (vlk španielsky) boli označovaní miešanci, čo vyjadrovalo vtedajší strach spoločnosti z rasového kríženia. Vlk je vydedencom, dobrovoľným, či núteným samotárom. Herman Hesse (1877 – 1962) sa v knihe *Stepný vlk*, 1927 identifikuje s týmto zvieratom. Dielo bolo napísané v ťažkom období umelca, reflektuje hľadanie seba samého v samote a na pokraji psychických síl, v rámci akceptácií vlastných tieňov. Známe latinské príslovie hovorí: „*Homo*

Kurátorka výstavy Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD. pred dielom Mateja Fabiana a Roberta Bielika, zo zbierky Oravskej galérie / Exhibition curator Mgr. art. Katarina Balunova, ArtD. in front of the artwork of Matej Fabian and Robert Bielik, from the collection of Orava gallery

homini lupus est." (Človek človeku vlkom). Dlhšia verzia príslovia sa objavila v komédii *Asinaria* rímskeho spisovateľa Tita Macciusa Plautusa (186 p.n.l.): „*Lupus est homo homini, non homo, quom qualis sit non novit*“, čo môže byť preložené ako „Človek je pre iného skôr vlkom ako človekom, keď ešte nezistil, aký je.“ Podľa Thomasa Hobbesa (1588 – 1679) vyjadruje táto veta podstatu vzťahov, ktoré panovali medzi ľuďmi do vzniku štátu. Širšie interpretácie poukazujú na agresívnu a primárne nepriateľskú povahu človeka, ktorá sa skrýva pod nánosmi kultúry a slušnej výchovy. Vizuálne zhmotnenie takejto predstavy je vlkolak. Charakterové defekty amorálneho správania a krvilačnosti sa stávajú impulzom pre telesnú deformáciu, niekedy podmienenú postavením mesiaca v splne. Najstarším zachovaným opisom transformácie človeka na vlka môžeme nájsť v Epose o Gilgamešovi z obdobia približne 2100 pred našim letopočtom. Typický obraz vlkolaka ale pochádza z mytológie antického Grécka, pričom jeho prototypom je kráľ Lycaon. Prepojenie nemorálneho chovania a fyzického zjavu bolo dlho považované za samozrejmé, čo vyvrcholilo v pseudovedách začiatku 20. storočia, kedy sa hľadali biologické zákonitosti pre deviantné spoločenské správanie, nielen v súvislosti s kriminalitou a násilím, ale aj s homosexualitou.

Zviera, ktoré je nerozlučne späté s predstavou dekadencie, rozkoše, hojnosti až obžerstva, je **prasa**. V skutočnosti je to mimoriadne inteligentné zviera. V Londýne 18. storočia bolo veľkou senzáciou učené prasa – Learned Pig, ktoré, s pomocou malých trikov, výberom kariet vedelo zodpovedať aritmetické otázky. V Orwellovej¹ Zvieracej farme, 1945 sú ošípané najviac podobné človeku, nielen svojou inteligenciou, ale aj chamtivosťou a túžbou po moci. Pôvodné heslo „Všetky zvieratá sú si rovné“ sa mení na „Všetky zvieratá sú si rovné, ale niektoré sú si rovnejšie“. Eugene McCarthy z univerzity v americkej Georgii vo svojej práci uvádza, že veľké množstvo odlišností človeka od ostatných primátov je výsledkom hybridného pôvodu v nejakom bode ľudského vývojového stupňa. Existuje jedna výnimka, ktorá disponuje rovnakými rysmi ako človek, a to obyčajné prasa. Podľa tejto odvážnej teórie je teda človek hybridom prasaťa a opice. Napriek tomu, že väčšina genetických inžinierov s teóriou nesúhlasí, biologická podobnosť prasaťa a človeka je potvrdená mnohými úspešnými transplantáciami prasacích orgánov.

Telá ľudského a neľudského zvieratá sa prepájajú na viacerých úrovniach, sýtia sa navzájom. Aj keď zvieratá už nezabíjame vlastnými rukami, môžeme sa cítiť nevinní?

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD., (KB)
kurátorka výstavy – Galéria umelcov Spiša

1 George Orwell, vlastným menom Eric Arthur Blair (1903 – 1950), anglický spisovateľ a novinár

THE WOLVES ARE FULL, THE SHEEP ARE SAFE, THE PIGS ARE LAUGHING

Until the middle of the last century, Slovakia was a predominantly agrarian society and a trio of three animals – the wolf, the sheep and the pig – played a crucial role in the lives of the people, in both a positive and a negative sense. While the wolf-and-sheep relationship can be perceived as a straight-forward opposition of black and white, of good against evil, the pig has a more ambivalent place in the human imagination despite its usefulness and its perceived high intelligence.

The **sheep** was one of the first animals to be domesticated and played a crucial part in the development of human civilization. The significance of the sheep can be seen in its widespread representation in mythology, culture and religion. The animal is a hugely important symbol in Christianity where it is depicted in connection with its typical characteristics of docility and meekness. The sheep never resists; it makes no effort to defend itself against the knife in the hand and forgets (?) the discomforts to which humankind subjects it. Christ is both the Lamb of God and the Good Shepherd who tends to his flock of believers. In Jewish tradition, the lamb was a sacrificial animal which could wash away sin. Similarly, some Jews eat lamb on the feast of the Passover to commemorate the exodus from Egypt. When God sent down the last of the Ten Plagues upon the Egyptians and killed their first-born sons, the Jews were spared by marking their doors with the blood of a lamb; the lamb was sacrificed to protect the lives of human children. One exception to this positive representation is the black sheep, where a mere difference in colour is enough to cast an individual in a bad light. To stand out is unacceptable in the ideology of collective obedience.

As the natural predator of the sheep (and much else besides), the **wolf** has historically been perceived as an overwhelmingly negative, even diabolical presence. It is unpredictable; it preys on our settled way of life, affronts our good manners. The wolf is often associated with masculine courage and aggression, a symbol or mascot of the warlike societies of the Native Americans or the Celts and Romans of Europe. Legends tell that the founders of Rome, the brothers Romulus and Remus, were suckled by a she-wolf, with the wolf in this fable representing both the wild animal and the loving mother.

In the colonial era, the Spanish word for wolf, *lobo* was used as an insult for mixed-race individuals, reflecting social unease over racial intermixing in this period. The wolf is a loner, either by nature, by choice or by compulsion. In his 1927 novel *Steppenwolf*, Herman Hesse confessed that he identified himself with the wolf. The work was written at a time of spiritual and psychic crisis for the author in which he searched deep within himself and came to accept his own dark side. As the well-known Latin proverb states, "*Homo hominus lupis est*": "Man is wolf to man". A variation on this saying appears in the 186 BC comedy *Asinius* by the Roman author Plautus: "*Lupus est homo homini, non homo, quom qualis sit non novit*," which can be translated as "Man is no man, but a wolf, to a stranger". Thomas Hobbes (1588 – 1679) saw Plautus' maxim as an expression of the state of nature which governed the relationship between humans before the formation of the state. A broader interpretation suggests the aggressive and primarily hostile nature of man which lurks beneath the thin veneer of culture and polite behaviour. The visual embodiment of this impression is found in the figure of the werewolf, in which the character defects of amoral behaviour and bloodlust become impulses for bodily deformations, often conditioned by the arrival of the full moon. The oldest depiction of the physical transformation of man into wolf appears in the Epic of Gilgamesh from approximately 2100 BC, but a more typical werewolf character is found in the ancient Greek myth of King Lycaon. The existence of a connection between immoral behaviour and physical appearance was long taken for granted and reached a peak in the pseudoscience of the early 20th century which sought to identify a biological basis for deviant behaviour, not only in terms of criminality and violence but also of homosexuality.

The one animal which, more than any other, is associated with decadence, pleasure, excess and gluttony is the **pig**. In reality, the pig is a creature of remarkable intelligence. Eighteenth century London was thrilled by the sensational "Learned Pig", a creature which could, with the help of a few tricks, answer arithmetic questions by choosing appropriate numbered cards. In George Orwell's¹ 1945 novel *Animal Farm*, the pigs are depicted as the animals which most closely resemble man, not only in terms of their intelligence but also in their greed and lust for power. The motto of "*All animals are equal*" is soon adapted to read "*All animals are equal, but some are more equal than others*". Eugene McCarthy from the University of Georgia has suggested that

1 George Orwell (original name Arthur Blair) (1903 – 1950), English author and journalist

Pohľad do expozície Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 /
View of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

the vast majority of differences between humans and apes are the result of various hybridizations which occurred at some point in the human evolutionary development. There is a single exception to the identified human-ape hybridization points, however, and this is the case of the pig. McCarthy has produced compelling evidence to suggest that humans are the result of a hybridization between an ape and a pig. Although the majority of specialists in genetic engineering reject this theory, there is an undoubted similarity between the organs of humans and those of pigs, a fact which is confirmed by the numerous successful transplantations of pig organs into human patients.

The physical bodies of human and non-human animals are interconnected on several levels, and we nourish each other on a reciprocal basis. Even if we no longer kill animals with our own hands, can we ever feel truly innocent?

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD., (KB)
curator of exhibition – Gallery of Spiš Artists

O VÝSTAVE

Výstava *Human Animal II. / Vlk sýty, ovca celá, prasa vysmiate*, nadväzuje na prvú výstavu s animálnou tematikou *Human Animal I. / Najbližší príbuzní: Opica – Pes – Mačka*, ktorá bola uvedená v r. 2021. Projekt bol prezentovaný v rámci dramaturgického cyklu *Téma*. Výstava sa zaoberá človekom ako integračnou súčasťou živočíšnej ríše a mapuje trojicu zvierat (vlk – ovca – prasa) úzko spätú nielen s lokálnou agrárnou tradíciou, ale aj s pridruženými symbolickými, mytologickými a náboženskými významami. Diela 20-tich autorov z 5-tich krajín (CZ, ES, PL, USA) sú vtipno-vážnou reflexiou historických, lokálnych, ale aj globálnych skúseností, predstáv a predsudkov. Aj keď šírka rôznorodých pohľadov tému nevyčerpáva, zostavuje zaujímavú mozaiku symbolických obrazov ľudského vnímania blízkych druhov. Musíme si uvedomiť, že to, ako sa k zvieratám správame, ako ich hodnotíme a aké vlastnosti im priradujeme, je výsledkom našich antropocentrických postojov, ktoré sú často hluché k utrpeniu tých, ktorí nemajú hlas.

Výstavu otvára skladba portrétov dvanástich oviec od **Adama Šakového**. Individualizované charaktery sú podobné ľudským podobizniam, pričom názov série *Spasené I. – XII.*, odkazuje k nadväznosti obrazov na kresťanskú tradíciu. V podobnom duchu sa nesie aj dielo *Štrnášť zastavení I.* od **Jaroslava Malíka**. Analógová, neskôr zdigitalizovaná fotografia s manipulovaným spodobením vlka, pripomína spojenie tohto zvierťa s diabolskými silami. Obrazy **Olgy Paštěkovej** *Daimonion*, *Rotkäppchen II.* a *Night Watch* zobrazujú skupiny vlkov, ktorých svietiace oči sa stávajú výstrahou. Temnú atmosféru podporuje nielen monochromatická farebná škála, ale aj zvolená kombinovaná technika s vypaľovaním do dreva. Viacfarebné diela zo série *In Wonderland* zobrazujú opustené lunaparky, ktoré sú po nešpecifikovanej udalosti invazívne obsadené zvieratami. Postapokalyptickú náladu môžeme odčítať aj v olejomalbe **Roberta Bielika** *Dóm sv. Martina*, kde autor vzájomným vzťahom vlkov a oviec odkazuje k biblickému podobenstvu raja. S kresťanskými symbolmi opakovane pracuje **Ján Zelinka**, ktorý v plastike *Baránok Boží* používa nájdený prírodný materiál ovčích exkrementov, aby poukázal na naše vnímanie „vysokého“ a „nízkeho“. *Baran žuje túžobník brestový* od **Jarmily Sabovej Džuppovej** je poetickým výjavom mierumilovného zvierťa, ktoré je úzko späté so životom na vidieku.

Kde sa končí prostredie človeka a začína prostredie zvierat? **Lenka Černota** skúma tieto hranice prostredníctvom priamej interakcie živočíchov lesa k obrazu. Video animácia *Jeleň, srna, prasatá a súboj* je záznamom fotografií z fotopascí, ktoré umožňujú aj nočné videnie. Mesiac v splne je napriek svojej pravidelnosti výnimočným úkazom, s ktorým sa spájajú magické úkazy, ako môžeme vidieť v nadrozmernej maľbe *Šamanka (Veľký vlk)* od **Jany Farmanovej**. Dielo je poctou liečiteľským schopnostiam ženy, ktorá je, podobne ako vlk, inštinktívnou bytosťou. Vizuálnu symbiózu, či chiméru vlka a človeka, prináša **Alena Adamíková** v diele *Leonard Wolf*, zo série *Nežné bytosti*, kde poukazuje na pozitívne zvieracie vlastnosti. Antropomorfizácia v maľbe **Mateja Fabiana Prasiak** vychádza z autorovej naviazanosti na spišský región, kde bol jeho starý otec mäsiarom.

To, či je komora plná, alebo prázdna, bolo v minulosti dôležitým ukazovateľom blahobytu. Dnes je rozhodujúca viacciferná suma na účte v banke. Inštalácia salám naplnených skartovanými slovenskými bankovkami **Helmuta Bistiku** poukazuje na hromadenie hmotných statkov. To je opakom intelektuálneho rastu, ako ho predstavuje *Knižnica* **Roberta Bielika**. Knihy sú nositeľmi myšlienok, čo môže byť v prípade autokratických režimov nepohodlné. Video **Andrewa Ellis Johnsona** *Strewn* je doslovným prepisom situácie, kde knižnica sa stáva chlievom. Politickou kritikou, v tomto prípade namierenou na slovenské realie, sa vyznačuje aj rozmerovo malé, avšak významovo plné dielo *Vodca*, kresba prasacou krvou na lacnom papieri, od **Jána Triašku**. Hry o moc a peniaze sa často odohrávajú v nenápadných šedých kanceláriách. Manipulovaná digitálna fotografia španielskeho umelca **Marca Vilallongu** *Mr. Pig* zobrazuje prasa v úradníckom obleku ako súčasť širšej série dizajnových hračiek *Family Toys*.

Ako môže vyzeráť prenesenie tradičného zabíjačkového náradia na globálny komerčný trh? **Jozef Pilát** vytvára dizajnový skladací prototyp trojnôžky, ktorý spolu s návodom na použitie môže dopomôcť záujemcom stať sa mestským goralom. Lokálne folklórne tradície dlhodobo reflektuje aj **Tomáš Džadoň**. Opakovane sa vracia k symbolu slaniny, ktorá sa vo video animácii *Slovenská zem* stáva nielen horizontom krajiny, ale aj samostatnou planétou. Národné, až nacionalistické symboly ironicky komentuje prostredníctvom tradičnej aj experimentálnej grafiky **Tomáš Klepoch**. *Krotenie veľkej čabajky* vytvára fiktívnu historickú epopej, kde sa hlavným hrdinom podobným mongolskému Olgoj chorchoj, stáva známa maďarská klobása. U **Mateja Rosmányho** sú to zas keramické špekáčiky, ktoré vytvárajú podobu meditujúceho Budhu. Nadmerný konzum sa tak stáva súčasťou oltára súčasnosti, ako kontrast k idei odriekania

a pôstu. Podobne maľba *Lovecká večera* od **Michaely Šuranskej** zobrazuje kumuláciu mäsových výrobkov. Drevený kôl v centre obrazu poukazuje na agresiu mužsky orientovanej spoločnosti. Koláž *Neprirodzená smrť* od poľskej umelkyne **Poly Dwurnik** sústreďí individualizované portréty prasiat, ktoré sú často vnímané len cez ekonomickú optiku. Masový chov, s ktorým sa spájajú mimoriadne zlé životné podmienky pre zvieratá, je jedným z príkladov neetického zneužívania našej moci. (KB)

Pohľad do expozície Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 /
View of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

ABOUT THE EXHIBITION

The exhibition *Human Animal II. / The Wolves are Full, the Sheep are Safe, the Pigs are Laughing* is a continuation from an earlier exhibition on the theme of animals titled *Human Animal I. / Next of Kin: Ape – Dog – Cat* which was held in 2021 as part of the *Theme* dramaturgical cycle of exhibitions. The exhibition examines humankind as an integral element of the animal kingdom and maps a trio of animals (the wolf – the sheep – the pig) which are connected not only with local agrarian traditions but also with associated symbolic, mythological and religious meanings. The works by twenty artists from five different countries (CZ, ES, PL, USA) are a wry but serious reflection of historical, local and also global experiences, ideas and prejudices. While the sheer breadth of various perspectives on this topic is inexhaustible, the exhibition compiles a fascinating mosaic of symbolic images of human perception of these related species. We must be aware of how our behaviour towards animals, how we judge them and the attributes which we assign to them is a result of our anthropocentric approach which is often deaf to the suffering of those who lack a voice of their own.

The exhibition opens with a group of twelve portraits of sheep by **Adam Šakový**. The individualised characters are reminiscent of human likenesses, while the title of the series, *Spasené I. – XII.* [The Saved I. – XII.], makes reference to the paintings' connection to the Christian tradition. A similar spirit can be found in the work *Štrnást' zastavení I.* [The Fourteen Stations of the Cross] by **Jaroslav Malík**. Analogue photography is digitalised with a manipulated image of a wolf to evoke the animal's connection to diabolical forces. The paintings titled *Daimonion*, *Rotkäppchen II.* and *Night Watch* by **Olga Paštěková** depict a pack of wolves whose glowing eyes serve as a warning. A dark atmosphere is evoked through the monochromatic colour scale and the applied combined technique with burnt wood. The colourful works from the series titled *In Wonderland* portray an abandoned theme park which has been occupied by animals in the wake of some unspecified disaster. A similar post-apocalyptic mood can also be identified in the oil painting *Dóm sv. Martina* [St. Martin's Cathedral] by **Robert Bielik** in which the artist draws upon the Biblical vision of Paradise in his depiction of the reciprocal relationship of wolf and sheep.

Ján Zelinka regularly works with Christian symbols in his work, and his sculpture *Baránok Boží* [Lamb of God] uses the naturally recovered material of sheep excrement to question our perceptions of the “high” and the “low”. *Baran žuje túžobník brestový* [The Ram Chews the Meadowsweet] by **Jarmila Sabová Džuppová** is a poetic expression of a peace-loving creature which is intrinsically linked with village life.

Where does the human realm end and the world of animals begin? **Lenka Černota** examines these boundaries by means of direct interactions between the creatures of the forest and the image. The video animation *Jeleň, srna, prasatá a súboj* [Deer, Roe Deer, Pigs and Duel] is a record of trail camera images which allow us to see the events in the dark. Although it is a regular occurrence, the occasion of the full moon is a remarkable phenomenon which evokes a sense of magical events, and we can see this connection in the large-format painting *Šamanka (Veľký vlk)* [Shamaness (the Great Wolf)] by **Jana Farmanová**. The work pays tribute to the healing powers of women who, like the wolf, are creatures of instinct. The visual symbiosis (or chimera) of human and wolf is presented by **Alena Adamíková** in her work *Leonard Wolf* from the series *Nežné bytosti* [Gentle Creatures] which draws attention to the positive qualities of animals. The anthropomorphism in **Matej Fabian's** painting *Prasiak* [Piglet] is derived from the artist's connections to the Spiš region where his grandfather had been a butcher.

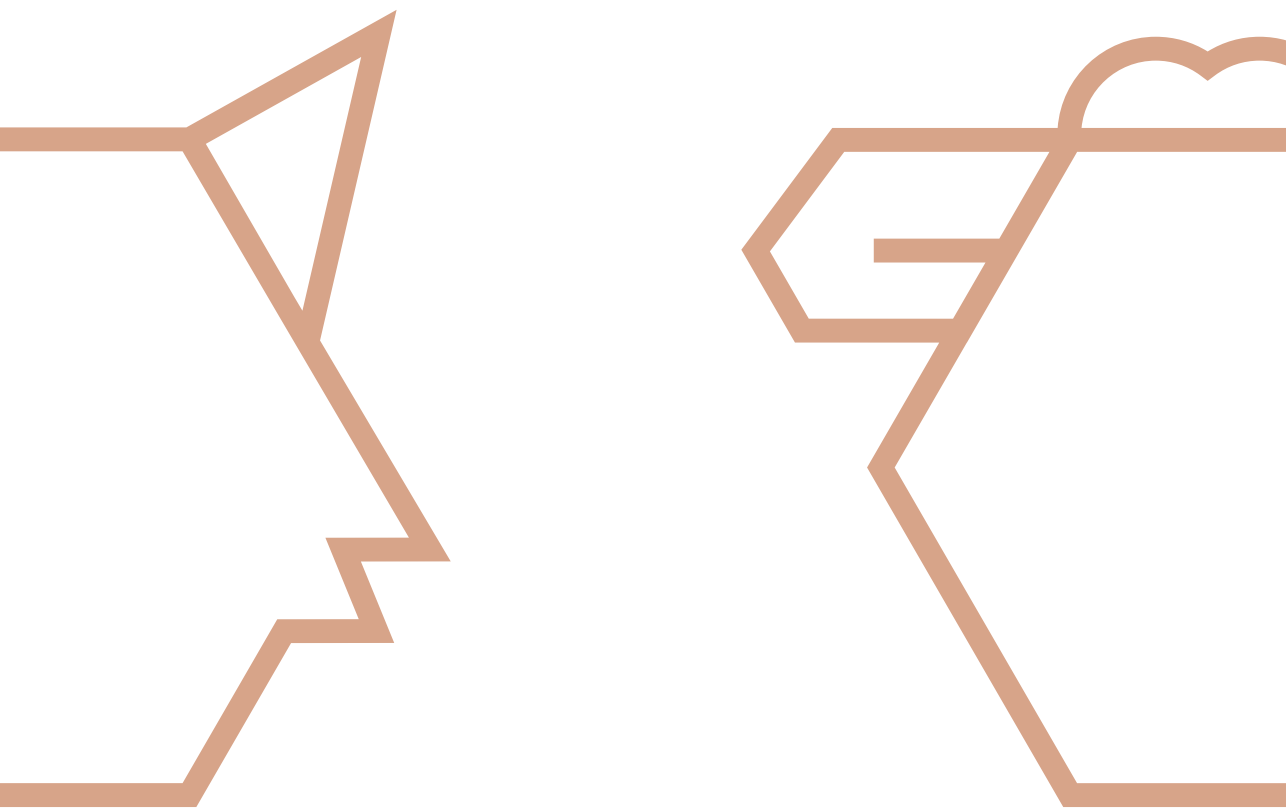
Whether the larder was full or empty was an important indication of well-being in the past. Today, a similar role is played by the line of numbers stored in our bank accounts. The installation of salamis stuffed with shredded Slovak banknotes by **Helmut Bistika** is indicative of the accumulation of material goods. This is the opposite of the intellectual growth represented in *Knižnica* [Library] by **Robert Bielik**. Books are repositories of knowledge which can be inconvenient in a time of autocratic regimes. The video titled *Strewn* by **Andrew Ellis Johnson** is a literal account of the situation in which a library is turned into a pigsty. Political commentary, in this case focused on the Slovak situation, also appears in the small but deeply symbolic work *Vodca* [The Leader] by **Ján Triaška**, a drawing in pig's blood on cheap paper. Money and power games often play out in inconspicuous grey offices, and the manipulated digital photography of the Spanish artist **Marc Vilallonga** depicts pigs in business suits as part of his wider series of designer toys titles *Family Toys*.

How would the tools of the traditional "zabíjačka" or pig-slaughter be brought to the globalised commercial market? **Jozef Pilát** has developed a folding tripod prototype together with an assembly guide which can be of use to those who are interested in bringing the lifestyle of the gorals, the traditional shepherds of the Tatras, to the urban environment. Local folk traditions have long preoccupied **Tomáš Džadoň**. He frequently returns to the symbol of the slab of bacon which, in his video animation *Slovenská zem* [Slovak Country], becomes not only the horizon of the landscape but its own planet. The traditional and experimental graphic works of **Tomáš Klepoch** offer an ironic commentary on national and nationalistic symbols. *Krotenie veľkej čabajky* [The Taming of the Great Csabai Sausage] is a fictitious historical epic in which the main character, reminiscent of the legendary Mongolian Death Worm Olgoi-Khorkoi, is transformed into the famous Hungarian sausage. With **Matej Rosmány** ceramic sausages take on the form of a meditating Buddha. Overconsumption thus becomes part of the altar of the contemporary, a sharp contrast to the values of renunciation and fasting. A similar idea appears in the painting *Lovecká večera* [The Hunter's Feast] by **Michaela Šuranská** which depicts an accumulation of meat products. The wooden stake at the centre suggests the aggression inherent in a patriarchal society. The collage titled *Neprirodzená smrť* [Unnatural Death] by the Polish artist **Pola Dwurnik** focuses on individualised portraits of pigs, creatures who are often seen only through an economic lens. The meat industry, which typically imposes appalling living conditions on animals, is a prime example of the unethical abuse of our power. (KB)

3D PREHLIADKA VÝSTAVY /
3D EXHIBITION

Vlk sýty,
ovca celá /

The wolves
are full,
the sheep
are safe

Adam Šakový: Roh 3 / Horn 3; 2018; olej na plátne / oil on canvas;
180 x 140 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Robert Bielík: Knižnica / Library; 2018; olej na plátne / oil on canvas;
170 x 150 cm; zo zbierky Oravskej galérie / from the collection of Orava gallery

Robert Bielik: Sv. ovečka I. / St. sheep; 2018; olej na plátne / oil on canvas;
30 x 30 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Robert Bielik: Dóm sv. Martina / St. Martin's Cathedral; 2017; olej na plátne / oil on canvas;
160 x 190 cm; zo zbierky Oravskej galérie / from the collection of Orava Gallery

Jaroslav Malík (CZ): Štrnášť zastavení I. / Fourteen stations of the cross; 2009 – 2014;
fotografia, fotokoláž, c-print na papieri / photography, collage, c-print; 30 x 22,3 cm;
zo zbierky Galérie umelcov Spiša / from the collection of Gallery of Spiš Artists

Robert Bielík: Muž a vlk / Man and wolf; 2013; olej na plátne / oil on canvas;
150 x 140 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Ján Zelinka: Baránok Boží / Lamb of God; 2011 – 2013; objekt, kombinovaná technika, ovčie exkrementy / sculpture, mixed technique, sheep excrements; 130 x 55 x 85 cm

Andrew Ellis Johnson (USA): Fleece; 2005; video; 11:11 min

Adam Šakový: Spasené I. – XII. / Saved I. – XII.; 2012; akryl na sololite / acrylic on board; 50 x 40 cm

Adam Šakový: Portrét 87 / Portrait 87; 2014; olej na plátne / oil on canvas;
50 x 40 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Jarmila Sabová Džuppová: Baran žuje tůžobník brestový / The Ram Chews the Meadowsweet; 2022;
vajíčková tempera a olejový pastel na preglejce / egg tempera and oil pastel on the plywood, 140 x 200 cm

Olga Paštéková: Night Watch; 2015; kombinovaná technika na dreve /
mixed technique on wood; 120 x 200 cm

Olga Paštéková: Rotkäppchen II.; 2020; kombinovaná technika na dreve /
mixed technique on wood; 150 x 100 cm

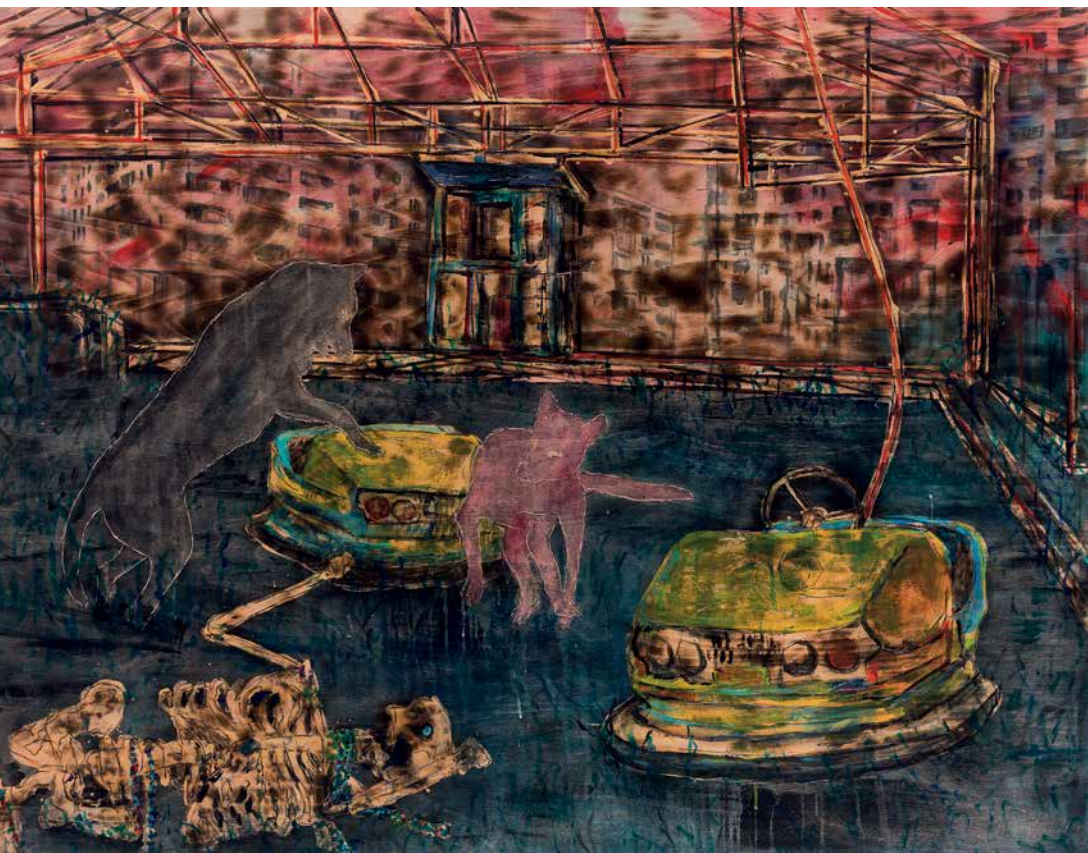

Olga Paštéková: Daimonion; 2020; kombinovaná technika na dreve /
mixed technique on wood; 120 x 100 cm

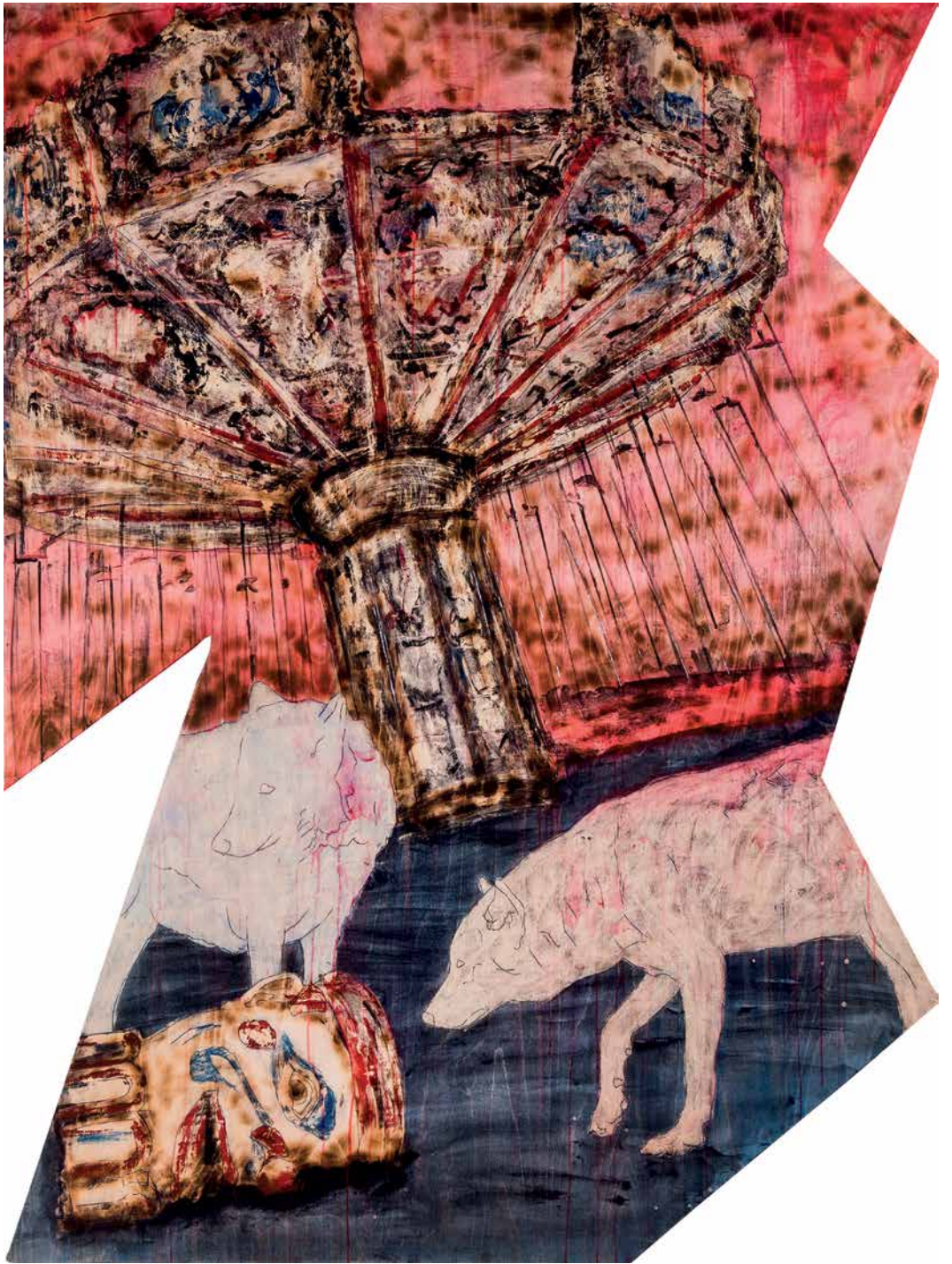
Jana Farmanová: Šamanka (Velký vlk) / Shamaness (Great Wolf); 2007 – 2008;
olej na plátne / oil on canvas; 290 x 170 cm

Olga Paštéková: In Wonderland; 2020;
kombinovaná technika na dreve /mixed technique on wood; 120 x 160 cm

Olga Paštéková: In Wonderland; 2019;
kombinovaná technika na dreve / mixed technique on wood; 200 x 150 cm

Lenka Černota (CZ): Jeleň, srna, prasatá a súboj / Deer, roe deer, pigs and duel; 2022;
video, animácia z fotopascí / video, photo trap animation; 0:48 min; in loop

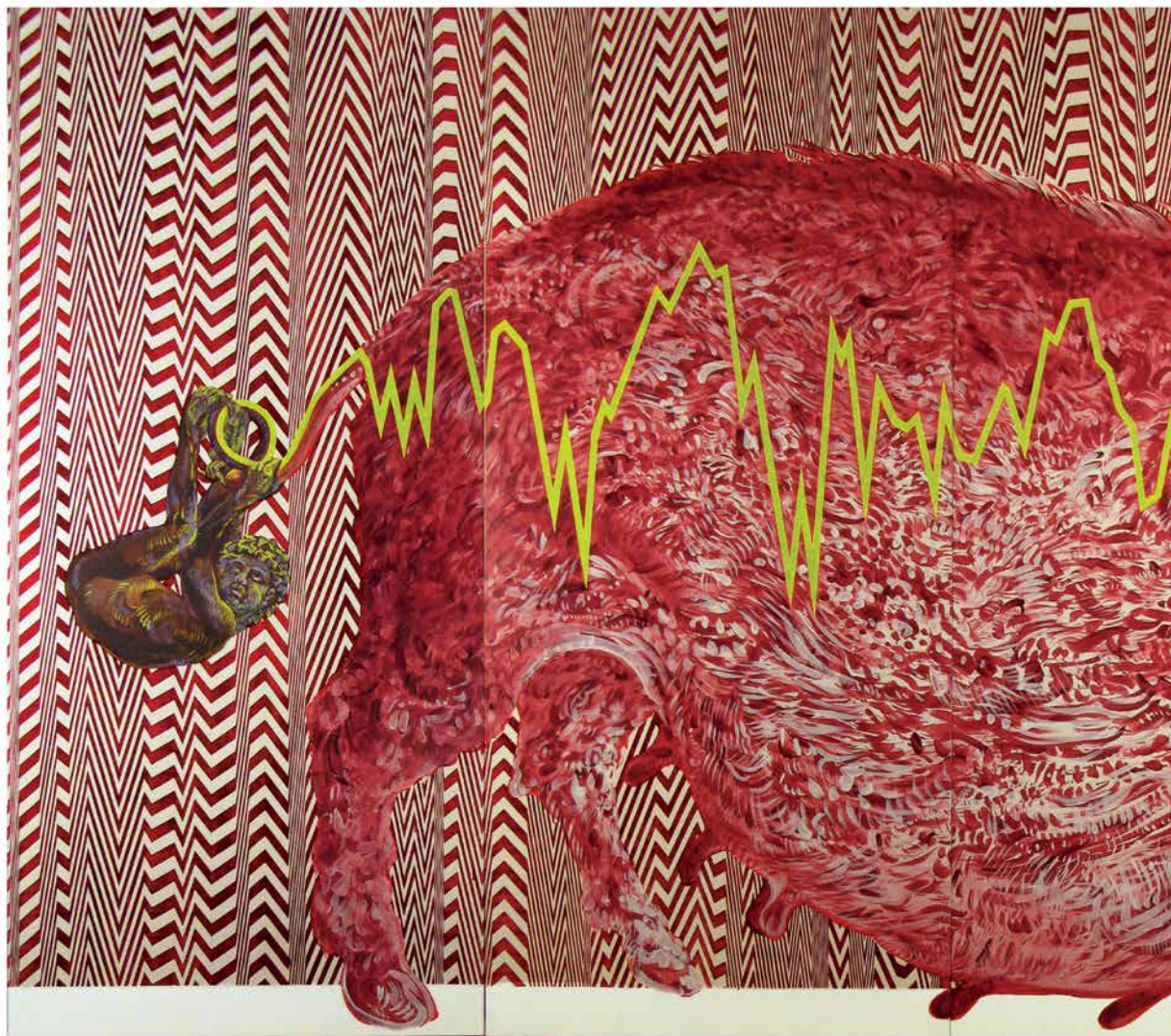
Alena Adamíková: Leonard Wolf; 2014; olej na plátne / oil on canvas; 130 x 90 cm

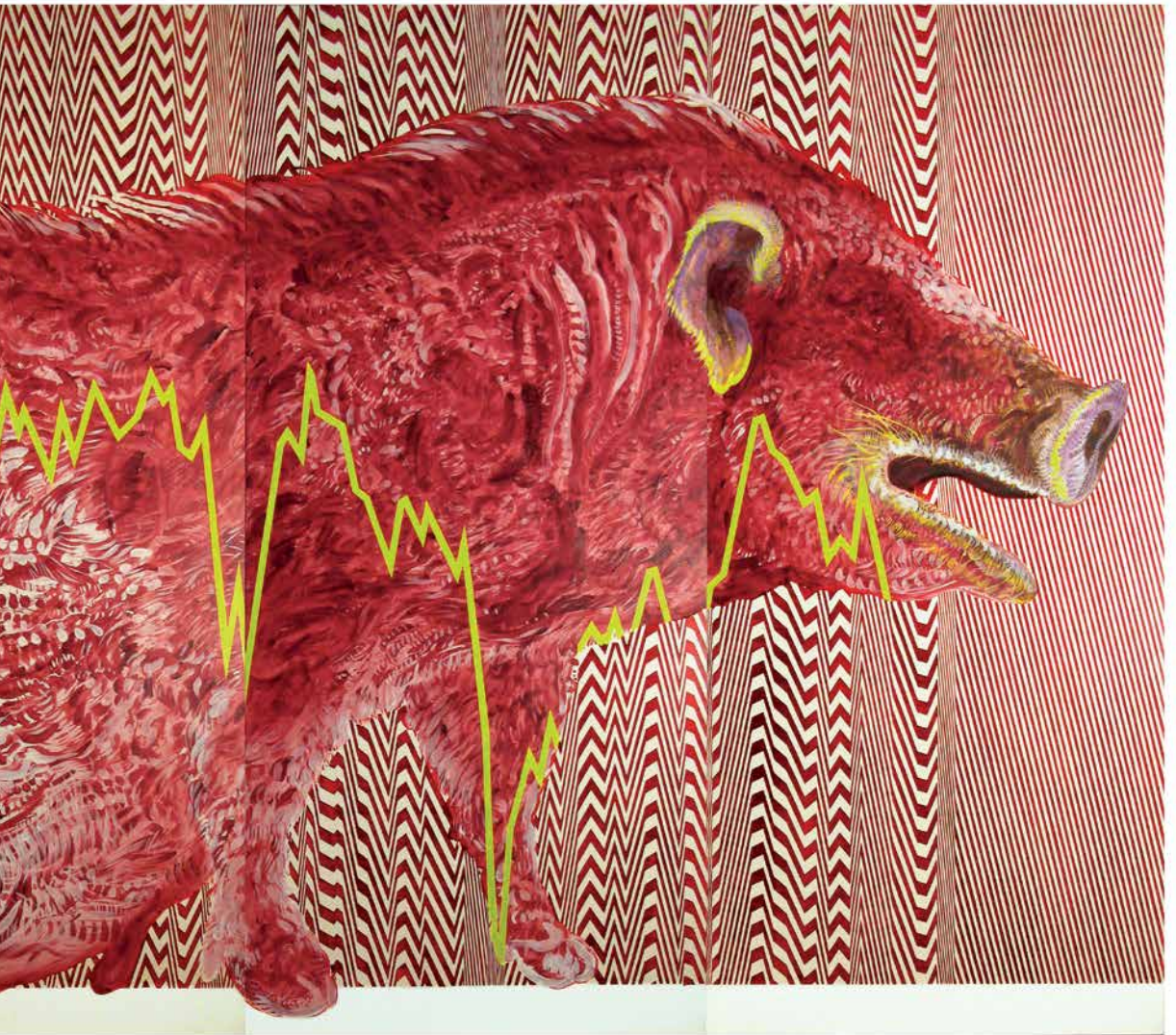
Prasa vysmiate /

The pigs
are laughing

Andrew Ellis Johnson (USA): Futures; 2005 – 2009; akryl na piatich paneloch / acrylic on five panels;
200 x 450 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Andrew Ellis Johnson (USA): *Strewn*; 2015; HD video; 5:02 min

Marc Vilallonga (ES): Mr. Pig; 2008; digitálna fotografia / digital photography; 30 x 50 cm

Matej Fabian: Dub and Bud, Nazi Pigs!; 2016; akryl na vrecovine / acrylic on burlap; 150 x 200 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Matej Fabian: Prasiak / Pig; 2012; akryl na plátne / acrylic on canvas; 190 x 150 cm

Matej Rosmány: From Inside to Surface; 2014; vyrezávaný koreň orecha, prasacia krv /
sculpted walnut root, pig's blood; 120 x 60 x 45 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Ján Triaška: Vodca / The leader; 2013; prasacia krv na lacnom papieri / pig's blood on the cheap paper; 30 x 20 cm

Tomáš Klepoch: Krotenie veľkej čabajky / Taming the Great Csaba Sausage; 2014;
kolorovaná rytina do dubovej preglejky / coloured engraving in oak plywood; 110 x 155 x 6 cm

Matej Rosmány: Bez názvu (špekáčkový budha) / No title (sausage buddha); 2013;
keramická plastika / ceramic sculpture; 50 x 45 x 65 cm

Helmut Bistika: Čo je doma to sa ráta / What's at home counts; 2010; objekt, kombinovaná technika, skartované slovenské bankovky / object, mixed technique, shredded Slovak banknotes; variabilné rozmery / variable dimensions

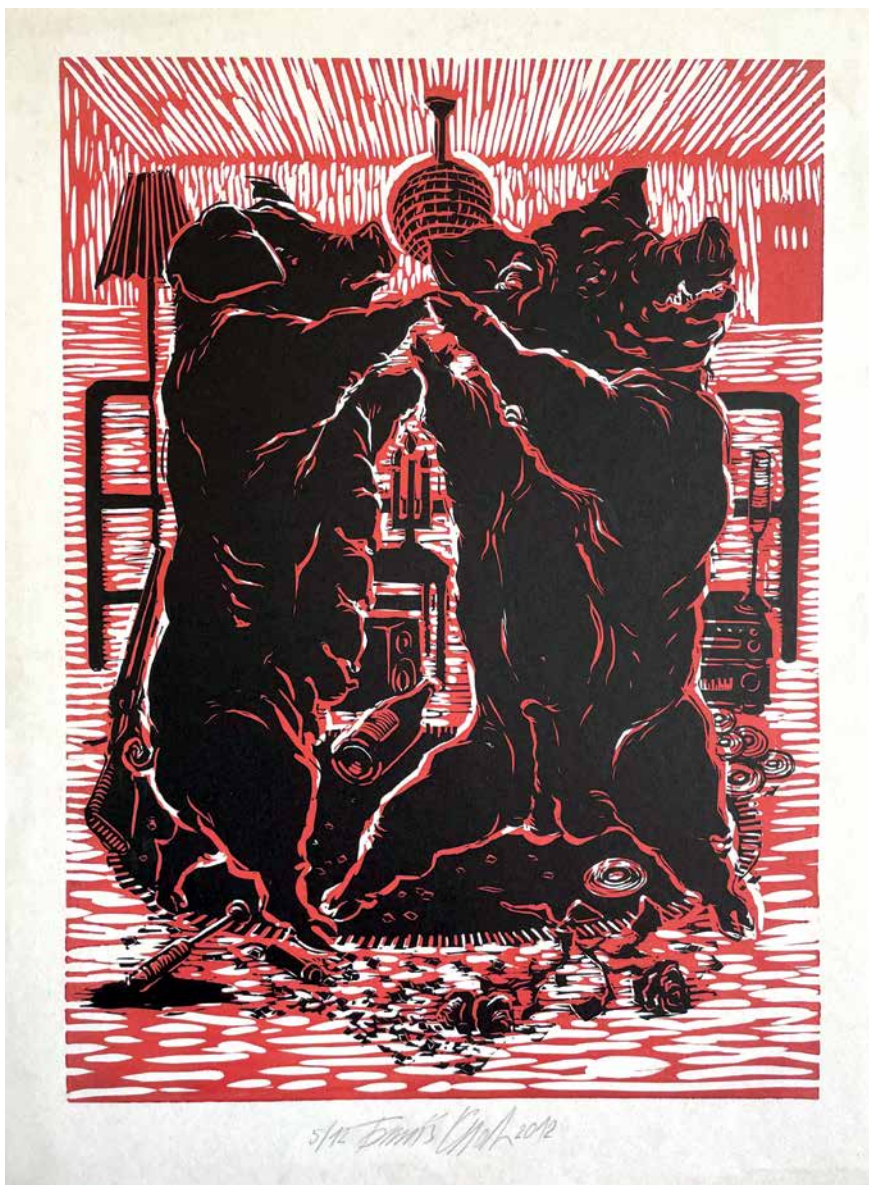
Pola Dwurnik (PL): Záhrada Apolónie: Dávid / Apolonia's Garden: David; 2010;
olej na plátne / oil on canvas; 46 x 55 cm; nevystavené dielo / unexhibited artwork

Pola Dwurnik (PL): Neprirodzená smrť / Unnatural Death; 2009;
koláž, tuš na papieri / collage, ink on the paper; 100 x 70 cm

UNNATURAL DEATH

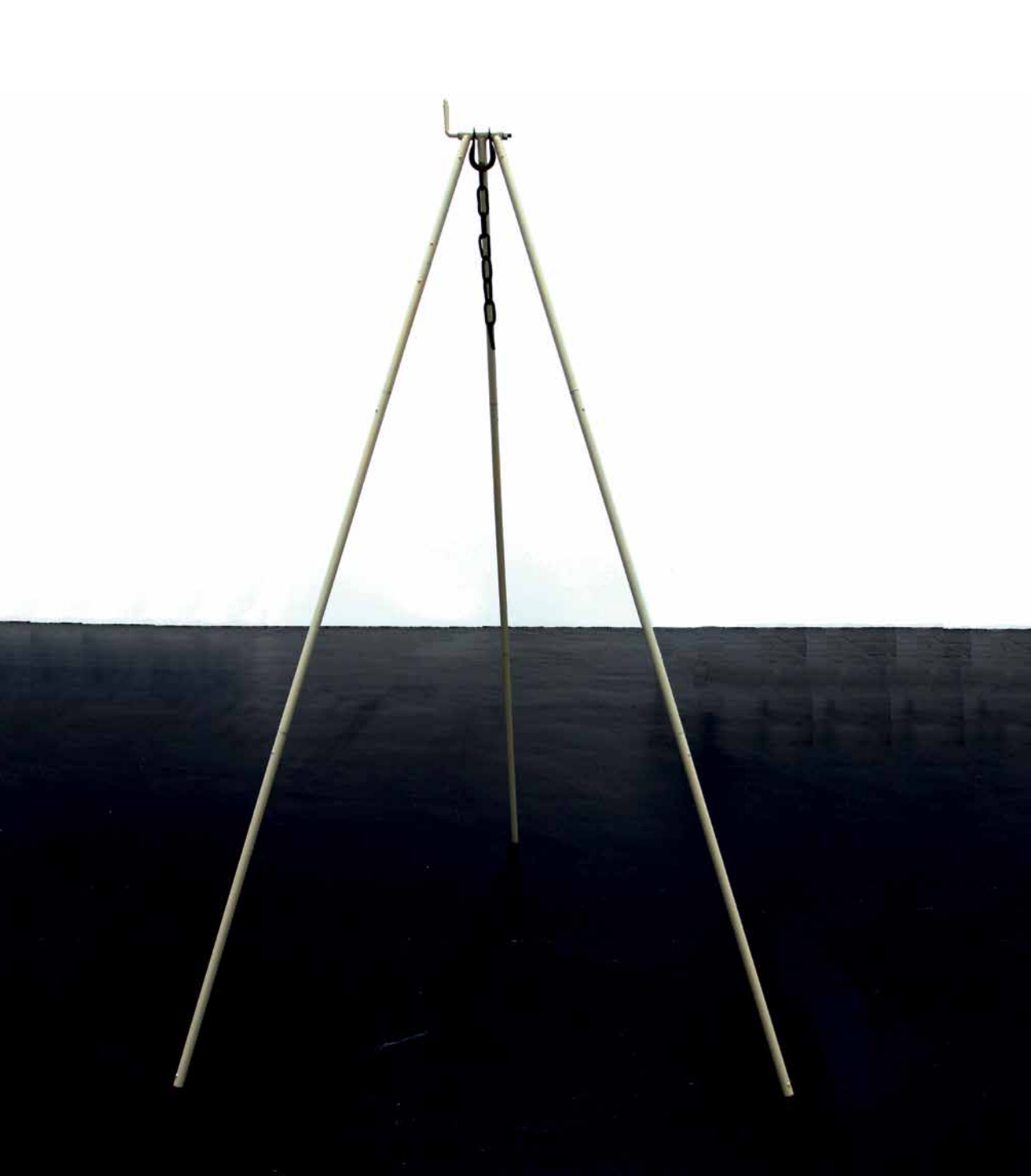
Tableau No.9: Pigs

Tomáš Klepoch: Posledný tanec / The last dance; 2012; farebný linoryt / colour linocut; 56 x 42 cm

Michaela Šuranská: Lovecká večera / The Hunter's Feast; 2019;
olej na plátne / oil on canvas; 145 x 75 cm

Jozef Pilát: Trojnôžka / Tripod; 2015; kovová konštrukcia / metal construction; 300 x 150 x 150 cm

Jozef Pilát: Zabíjačka na Slovensku I. – II. / Abattoir tradition in Slovakia I. – II.; 2015;
dokumentárna fotografia / documentary photography; 42 x 30 cm

Tomáš Džadoň: Slovenská zem / Slovak Country; 2007; video animácia / animation; 6:00 s; in loop;
zo zbierky Nitrianskej galérie / from the collection of Nitra Gallery

„Všetky zvieratá sú si rovné,
ale niektoré sú si rovnejšie.“

“All animals are equal, but some animals
are more equal than others.”

– George Orwell, Animal Farm –

Medzinárodné
medziodborové
kolokvium /
International
interdisciplinary
colloquium

KOLOKVIUM NA WEBE /
COLLOQUIUM ON THE WEB

MEDZI LESOM, VIDIEKOM A MESTOM

Medzinárodné medziodborové kolokvium k výstave *Human Animal II.* bolo realizované v Galérii umelcov Spiša v termíne 28. a 29. 9. 2022 v kurátorskej koncepcii Mgr. art. Kataríny Balúnovej, ArtD.

Kolokvium prepojilo odborníkov z oblasti filozofie, ekológie a umenia, pričom sa zaoberalo nielen vzťahom človeka k zvieratám, a to z kultúrneho, historického a etického hľadiska, ale v širších významoch k celému životnému prostrediu. V dvoch samostatných blokoch prezentovalo tému *Zviera v prostredí (obrazu)* a *(Ne)videné zviera a jeho teritórium*, za účasti desiatich spikrov z troch krajín (Česko, Egypt, USA). Okrem odborných prednášok a diskusie bola súčasťou kolokvia aj komentovaná prehliadka výstavy a **workshop** pre galerijných edukátorov a pedagógov. Tvorivá dielňa priblížila možnosť využitia prírodného materiálu ako súčasť výtvarnej praxe. Nadväzovala na ekologické poslanstvo medzinárodného kolokvia a výstavy, pričom upriamovala pozornosť na domácu agrárnu tradíciu. Z plodín ako červená repa, kapusta a cibuľa bolo získané prírodné farbivo použité v kreatívnom výtvarnom procese.

I. BLOK / *Zviera v prostredí (obrazu)*

Mgr. Lucia Benická, riaditeľka Galérie umelcov Spiša, otvorila I. blok kolokvia, uviedla účastníkov a načrtla zameranie odborných prednášok.

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD., kurátorka Galérie umelcov Spiša, ozrejmila motív výstavy *Human Animal II.* Výstava sa inšpirovala známym porekadlom „vlk syty, ovca celá“, k čomu bolo priradené prasa. Dané zvieratá sú nerozlučne späté s našou agrárnou tradíciou, ktorá ostala v našom povedomí hlboko zakorenená. S danými zvieratami si spájame množstvo symbolických, či mytologických významov, ktoré málo hovoria o zvieratách samotných, stávajú sa však zrkadlom spoločnosti.

Mgr. Peter Kováč, etnológ a kurátor Spišského múzea v Levoči, si pripravil prednášku *O bačovských rodoch Stredného Spiša*. Ovčiarska kultúra Levočských vrchov je mimoriadne bohatá. Autor nám ju priblížil na príklade niekoľkých chýrnych bačovských rodov a osobností z obcí Stredného Spiša. Poznatky o chove a liečení zvierat, obyčaje, rituály a jedinečný etický kódex správania si bačovia často generačne predávali z otca na syna. Ich príslušnosť k spoločenstvu pastierov bola každému zrejmá podľa ich správania, odevu a často i jazyka.

Prof. Susanne Slavick (USA), vizuálna umelkyňa a kurátorka, vyučujúca na Carnegie Mellon University, Pittsburgh, sa kolokvnia zúčastnila online, aby predstavila svoj projekt *Zvieracia agitácia*. „Flóra a fauna“ zvyčajne vyvoláva predstavu bukolického a neškodného prostredia. Umelci často používajú obrazy fauny agitačnejším spôsobom – od politického a provokatívneho až po patetický a hravý. Zobrazené zvieratá, či už agresívne alebo pasívne, fetišizované alebo obávané, nabádajú k špekuláciám a odhaľujú vrtochy súčasnej spoločensko-politickej reality.
www.susanneslavick.com

Mgr. art. Lenka Černota (ČR), maliarka, výskumníčka a reštaurátorka, veľmi pútavým spôsobom prezentovala svoju tvorbu, ktorej nosnou témou je vzťah medzi človekom a vlkom. Autorka maľbu prispôsobuje vnímaniu vlkov v ich farebnom spektre, pracuje na obrazoch viditeľných v tme, pachových obrazoch. Hovorí: „Maľujem vlkov. Predstavujem si, ako vlk vidí, a podľa toho maľujem. Predstavujem si, že som vlk, a maľujem autoportrét. Skúšam namaľovať taký obraz, aby vlk zaujal.“
www.cernota.art

II. BLOK / (Ne)videné zviera a jeho teritórium

Ing. Emil Grobauer, autor filmu *Krajina vlkov a Čergov – Miznúca divočina*, nám cez filmovú projekciu sprostredkoval zážitok divokej prírody. Dokumentárny film *Čergov – Miznúca divočina* sa natáčal približne tri roky. Je autentickým záznamom divo žijúcich zvierat v danej oblasti a tiež problémov, ktorým musí táto lesnatá krajina čeliť. Autor dlhoročne sledoval niekoľko vlčích svoriek, uvedených v krátkom videu *Krajina vlkov*.
www.cergovfilm.com

Juraj Lukáč, ochranár, náčelník leso-ošetrovateľského združenia VLK, chcel poukázať na dôležitosť záchrany lesov ako jedinečného ekosystému. Nakoľko je les komplexným mechanizmom, nedá sa vysadiť a my potrebujeme všetky jeho súčasti, vrátane komárov, jedovatých hadov a myší. Jednotlivé živočíchy navzájom spolupracujú, ale aj bojujú o teritórium. Obyvatelmi lesa sú taktiež vlk a medveď, ktoré boli v minulosti vnímané ako apotropaické zvieratá chrániace našich predkov pred zlom.
www.wolf.sk

Dr. Sherin Elbaroudi (EG), inštruktorka na Higher Institute of Applied Arts v Káhire, vizuálna umelkyňa a výskumníčka, nám v rámci svojej prezentácie s názvom *Archetypálne a symbolické zviera* predstavila svoju tvorbu inšpirovanú prírodou a priblížila vnímanie zvierat z inej kultúrnej perspektívy. Zvieratá, ale aj rastliny sú významnou súčasťou sociálnych vzťahov. Koza je v oblasti Blízkeho východu dôležitým symbolickým zvieratom, ktorého reprezentáciu môžeme sledovať od starovekých chrámov po súčasné umenie.
[@shereen_elbaroudi](https://www.instagram.com/shereen_elbaroudi)

PhDr. Andrea Klimková, PhD., pedagogická pracovníčka na Katedre filozofie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, nás oboznámila s environmentálnou etikou prostredníctvom prednášky *Nevidené zviera alebo prečo potrebujeme etiku zvierat?* Zvieratá, ktoré využívame ako jedlo, tovar, či surovinu, môžeme vnímať ako nevidené. Nakoľko narušujú

náš antropocentrický jazyk a predstavu o pokroku, vymazali sme ich z nášho zorného uhla. Etika zvierat je potrebná nielen pre teoretický a kritický spôsob poznávania, ale tiež ako praktická intencia rozhodovania sa a konania vo vzťahu k spoluobyvateľom Zeme.

Mgr. Milan Barlog, zoológ pôsobiaci v Správe Národného parku Slovenský raj, sa zamýšľal nad vytváraním mostov medzi prírodou a človekom. Prednáška ozrejmila prírodné hodnoty národného parku v rámci krajiny pretvorenej človekom. Konflikt, ktorý z daného vzťahu vyplýva, sa dotýka aj teritórií zvierat. Aké riešenia danej situácie využívajú na Správe Národného parku a aké sú možnosti zlepšenia?
www.npslovenskyraj.sk

PhDr. Edita Vološčuková, PhD., výtvarníčka a výskumníčka, prispela v rámci voľnej diskusie alternovanou prednáškou *Environmentálny žiaľ*. Na rozbere niektorých diel zo svojej autorskej výstavy *Laboratórium*, dokumentovala umelecké uvažovanie o problematike klimatickej krízy, genetickej modifikácie a cielenej mutagenézy. Environmentálny žiaľ je novou diagnózou, stresovou poruchou u ľudí oboznámených s tragickým stavom klímy a biodiverzity, ktorí cítia zodpovednosť za budúcnosť.

Kolokvium Medzi lesom, vidiekom a mestom v Galérii umelcov Spiša, 2022.
Colloquium Between Forest, Village and the City in Gallery of Spiš Artists, 2022.

BETWEEN FOREST, VILLAGE AND CITY

The International Interdisciplinary Colloquium on the *Human Animal II*. exhibition based on a curatorial concept by Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD. was held at the Gallery of Spiš Artists on 28 – 29. 9. 2022.

The **Colloquium** brought together experts from the fields of philosophy, ecology and art and addressed not only the relationship of humans towards animals from a cultural, historical and ethical perspective, but also to the entire living environment in a broader sense. Ten speakers from three different countries (Czech Republic, Egypt, USA) participated in the two individual sessions which discussed the themes of *The Animal in the Environment (of the Image)* and *The (in)Visible Animal and Its Territory*. In addition to the expert lectures and discussions, the Colloquium also included a guided tour of the exhibition and a workshop for gallery educators and teachers. The creative **workshop** investigated the possibility of using natural materials as part of the artistic process, developing the theme of the environmental message of the international colloquium and exhibition, thereby drawing attention to the local agrarian tradition. Natural dyes obtained from crops such as beetroot, cabbage and onions were used in creative artistic activities.

SESSION I. / *The Animal in the Environment (of the Image)*

Mgr. Lucia Benická, the director of the Gallery of Spiš Artists, opened Session I. of the Colloquium, introducing the participants and outlining the focus of the expert lectures.

Mgr. art. Katarína Balúnová, ArtD., a curator at the Gallery of Spiš Artists, gave an interpretation of the motifs of the *Human Animal II*. exhibition. The title of the exhibition was inspired by the well-known Slovak proverb "vlk sýty, ovca celá [the wolves are full, the sheep are safe]", to which the pig was also added. These three animals are inextricably linked to our local rural traditions which remains deeply embedded our consciousness. We associate these animals with a wide range of symbolic and mythological meanings which tell us little about the animals themselves, but which instead hold up a mirror to our own society.

Mgr. Peter Kováč, an ethnologist and curator of the Spiš Museum in Levoča, prepared a lecture titled *The Shepherd Families of the Central Spiš Region*. The pastoral culture of the Levoča Mountains is extraordinarily rich, and Mgr. Kováč offered us an introduction to this topic through the example of several well-known families and personalities from the villages

of the central Spiš region. Shepherds often passed on their knowledge about rearing and healing animals, their habits, rituals and unique ethical code of behaviour down the generations, from father to son. The community of shepherds proclaimed their identity through their behaviour, dress and, in many respects, their language.

Prof. Susanne Slavick (USA), a visual artist and curator who lectures at Carnegie Mellon University, Pittsburgh, joined the Colloquium online to present her project titled *Agitating Animals*.

“Flora and fauna” usually evoke images of the bucolic and benign. Artists use imagery of fauna in more agitating ways – from the political and provocative to the pathetic and playful.

Whether aggressive or passive, fetishized or feared, the animals portrayed invite speculation, revealing the vagaries of contemporary socio-political realities.

www.susanneslavick.com

Mgr. art. Lenka Černota (CZ), a painter, researcher and conservator-restorer, offered a highly engaging account of her work, the main theme of which is the relationship between humans and wolves. The artist adapts her paintings to match the colour perception and visible spectrum of wolves, creating paintings which can be seen in the dark or images employing scent:

“I paint wolves. I imagine how a wolf sees and I paint accordingly. I imagine that I am a wolf and then I paint a self-portrait. I try to paint images that would interest a wolf”.

www.cernota.art

SESSION II. / The (in)Visible Animal and Its Territory

Ing. Emil Grobauer, creator of the films *Krajina Vlkov* [Wolf Country] and *Čergov – Miznúca Divočina* [Čergov – the Vanishing Wilderness], offered us a glimpse of wild nature through his film projections. The documentary *Čergov – Miznúca Divočina* was filmed over the course of three years. It is an authentic record of the wildlife of the area and the problems which this forest landscape is currently facing. The filmmaker has also been monitoring several wolfpacks for many years, presenting his experiences in the short film *Krajina Vlkov*.

www.cergovfilm.com

Juraj Lukáč, a conservationist and head of VLK, an association campaigning for the preservation of forests, demonstrated the importance of the preservation of forests as a unique ecosystem. Due to its complexity, it is not possible to simply plant a forest, and every element of the forest ecosystem is essential, even mosquitoes, venomous snakes and mice. Individual creatures exist in reciprocal relationships, but they also compete for territory. Some inhabitants of the forest such as wolves and bears were once seen as apotropaic animals, talismanic creatures who protected our ancestors against evil spirits. www.wolf.sk

Dr. Sherin Elbaroudi (EG), a lecturer at the Higher Institute of Applied Arts in Cairo, visual artist and researcher, presented her nature-inspired works and examined the perception of animals from a different cultural perspective in her online presentation titled *Archetypal and Symbolic Animals*. Both animals and plants are important elements of social relationships. In the Middle East, the goat is a creature of great symbolic significance which can be found everywhere, from ancient temples to contemporary art.

[@shereen_elbarodi](https://www.instagram.com/shereen_elbarodi)

PhDr. Andrea Klimková, PhD., a lecturer at the Department of Philosophy at the Faculty of Arts of the Matej Bel University in Banská Bystrica, introduced us to the concept of environmental ethics through her lecture titled *The Invisible Animal or Why Do We Need Animal Ethics?*

The animals which we use as food, products or raw materials are often considered as invisible. They disrupt our anthropocentric language and our conceit of progress to such an extent that we have banished them from our field of vision. Animal ethics are essential not only for a theoretical and critical means of understanding but also as a practical means of making decisions and acting in our relationship with the creatures with whom we share the planet Earth.

Mgr. Milan Barlog, a zoologist at the Slovak Paradise National Park Administration, considered the way in which we can build bridges between nature and humankind. His lecture clarified the natural values of the national park within the framework of a man-made landscape. The conflicts which arise from this relationship also affect the territories of animals. What types of solutions does the National Park Authority employ and how can they be improved?

www.npslovenskyraj.sk

PhDr. Edita Vološčuková, PhD., an artist and researcher, contributed to the open discussion with her lecture titled *Ecological Grief*. Through an analysis of several works from her solo exhibition *Laboratory*, she documented artistic reflections on the issues of the climate crisis, genetic modification and targeted mutagenesis. Ecological grief is a newly diagnosed condition, a stress disorder which affects people who are aware of the tragic state of the climate and biodiversity and who feel a sense of responsibility for the future.

Pohľady do expozície Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 / Views of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

O ZVIERATÁCH A ĽUĎOCH (NEVIDENÉ ZVIERA).

*„Pretože všetci obývame Zem, všetci sme považovaní za pozemšťanov. V tomto označení nie je žiaden sexizmus, rasizmus alebo speciesizmus. Vzťahuje sa na každého z nás. Ľudia teda nie sú jediným druhom na tejto planéte, zdieľajú ju s miliónmi ďalších žijúcich stvorení, rovnako ako oni, sa s nimi spoločne vyvíjajú. Avšak sú to ľudskí pozemšťania, čo sa snažia ovládať Zem, často zaobchádzajú so svojimi spoločníkmi a živými bytosťami ako s obyčajnými vecami.“ (Z filmu *Earthlings*, 2005)*

Žijeme vo viac, než len ľudskom svete. Zvieratá hrajú signifikantnú rolu v našich životoch. Ak sa pozrieme na to, čím sú pre človeka v zrkadle kultúry, zistíme, že naše vnímanie sa líši v rôznych časoch, v rôznych kultúrach, aj medzi ľudskými jednotlivcami. Súčasný vzťah človek – zvieratá je z pohľadu človeka charakterizovaný ako kontraktáčno-útilitaristický, čo znamená, že človek poskytuje zvieratám starostlivosť, ochranu a pritom ich využíva pre svoje záujmy. Počas svojho antropologického vývinu, v závislosti od úrovne a vývoja civilizačného pokroku, človek postupne menil a zdokonaľoval spôsoby a postupy domestikácie, chovu zvierat, ich využívania. S civilizačným pokrokom, populačným boom-om, urbanizáciou, s maximalizáciou ľudských potrieb a zmenou životného štýlu, začal v nevidanej miere využívať zvieratá v laboratóriách a výskume, v mediálnom a zábavnom priemysle, v poľovníctve a love pre zábavu, v odevnom priemysle. Postupne stratil možnosť každodenného kontaktu so zvieratom a časom zabudol na živé, cítiace a vnímajúce bytosti. Akoby náš život vo vzťahu k iným živým bytosťami – tiež pozemšťanom a členom komunity Zeme – hypertrofoval do stavu emocionálnej anémie, tzn. do stavu, keď nám chýba súcitiť, empatia, úcta k životu. Ak hovoríme o zvieratách, môžeme mať na mysli spoločenské, divo žijúce alebo hospodárske zvieratá. Spoločenské zvieratá sú našimi priateľmi, členmi rodiny, alebo súčasťou určitej profesie. Divoko žijúce zvieratá obdivujeme pre ich krásu a slobodný život, odsudzujúc drezúru či väzenie týchto tvorov, napriek tomu ju priamym konzumovaním zábavného priemyslu podporujeme a upevňujeme, napríklad návštevou cirkusov, španielskych koríd alebo krvavým zabíjaním delfínov na Faerských ostrovoch ako súčasťou kultúrnej tradície a skúšok dospelosti. Ale sú to najmä hospodárske zvieratá – nevidené, ktoré

zomierajú pre náš úžitok denne a ktorých využívanie a utrpenie má nepredstaviteľné rozmery. Na jednej strane rázne odmietame, aby zvieratá trpeli, aby žili v krutých podmienkach, na strane druhej nevenujeme pozornosť konkrétnym empirickým faktom využívania zvierat a nedokážeme načúvať ich utrpeniu a uprednostňovať dobrovoľnú skromnosť v našich životoch.

Nevidené zviera – metafora a(lebo) realita?

Prečo nevidené? Pretože ich vynechávame, niekedy nevedome, inokedy zámerne, často z ľahostajnosti, z našich hodnotových rámcov, prípadne im udeľujeme status veci, predmetu, inštrumentu. *Neviditeľnosť* tu predstavuje zástupný symbol či metaforu.¹ To, že o nich nevieme, či nechceme vedieť, sa podpisuje pod akceptované a často nemo odsúhlasené normy a pravidlá. Prirodzenou ľudskou charakteristikou je, aby sme všetko „nezrozumiteľné“, čo narušuje naše štandardné vnímanie a interpretovanie reality eliminovali a vytesňovali. Z tejto perspektívy sú zvieratá v našich životoch *nevidené*, najmä tie, ktoré využívame vo výskume, alebo ako tovar, surovinu. Ako som už uviedla na inom mieste, narušujú náš mravný antropocentrický jazyk a spochybňujú morálnu gramatiku nášho rozhodovania a konania a morálne (antropocentrické) normy, preto sme za nimi zatiahli oponu – v životoch laických, aj vedeckých. Sú to práve hospodárske a laboratórne zvieratá – nevidené, ktoré zomierajú pre náš úžitok denne a ktorých využívanie a utrpenie má nepredstaviteľné rozmery. Náš konzum narastá a miera utrpenia mimoludských bytostí – zvierat úmerne k tomu. V mnohých prípadoch im nevieme alebo nedokážeme zabezpečiť dôstojný život, ale oveľa väčším morálnym problémom je, že mnoho z nich stráda nepretržite, trpí, podstupuje bolesť, anxiету, depresie, stres.² Diskusie o tomto zaobchádzaní sú považované za kontroverzné témy, často sú radšej prehlíadané, alebo dokonca tabuizované.

Naše postavenie vo svete je dominantné, sme na vrchole *web of life*. Ako ľudia rozhodujeme za všetky mimoludské bytosti a žiadne zo zvierat nemôže vyjadriť svoj súhlas – nesúhlas. Sme to my, kto za nich hovorí. Nemali by sme preto zabúdať, aká je miera ich utrpenia, aké bolestivé a kruté kultúrne stratégie používame pri našom civilizačnom pokroku a globálnej spotrebe.

1 KLIMKOVÁ, A. Zviera ako kultúrny konštrukt: "nevidené zviera". In: *Aplikovaná etika – kontext a perspektívy II*. Zborník monografických štúdií z vedeckej konferencie konanej na FF UPJŠ v Košiciach dňa 12.9.2013. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, s. 160

2 Tamtiež, s. 165

Ako píše biológ Marc Bekoff vo svojej knihe *Na zvieratách záleží, zatiaľ čo „ľudská populácia explozívne rastie, zvieratá strádajú – celé ekosystémy, druhy, populácie, jedinci. Konečný výsledok je zrejmy: keď sa ľudské záujmy dostávajú do rozporu so zvieracími, zvieratá prehrávajú“*.³

Dejinné premeny chápania vzťahu človek – zvieratá

Zvieratá mali od pradávna na ľudí veľký vplyv a hoci citový vzťah človeka k nim bezpochyby jestvuje už od staroveku, vždy nad ním prevažovala fyzická závislosť existencie človeka od zvierat. Človek sa o zvieratá staral, často priamo úmerne ich hodnote pre seba a podľa ich schopností vytvárať jeho majetok, zvyšovať kvalitu ľudského života. Uvedomoval si túto svoju silu a moc nad zvieratami a rodila sa špecifická morálka ako súhrn zvykov, noriem a tradícií vo vzťahu k nim. Od začiatku staroveku bolo zvieratá považované za majetok, pričom s príchodom rímskeho práva došlo k jeho definovaniu za vec.⁴

V stredoveku sa hierarchická triáda *Boh – človek – príroda* podpísala aj pod chápanie zvierat a medzi človekom a zvieratom bola stále ostrá demarkačná čiara. Výnimkou v tomto období bola postava Sv. Františka z Assisi (1182 – 1226), ktorý už v 13. storočí prezentoval tzv. *bioetický egalitarizmus*, teda zrovnoprávnenie všetkých božích stvorení.⁵ Novovek so sebou priniesol mechanomorfný názor na svet a predstavu sveta ako hodinového stroja. Renesančný filozof a mysliteľ René Descartes (1596 – 1650) svojimi výrokmi o tom, že zvieratá sú len stroj/automat, ktorý nemá vedomie a dušu, otvoril dvere nelútostnému a krutému zaobchádzaniu so zvieratami.⁶ Bol ospravedlnením pre akékoľvek využívanie, pre verejné pitvy zaživa (vivisekcie), ktoré v tom čase hladu po poznání znamenali, že so zvieratami sa nakladalo podľa ľubovôle a pre potreby vedy.⁷ Immanuel Kant (1724 – 1804) morálny filozof známy svojím výrokom „*hviezdne nebo nado mnou a mravný zákon vo mne*“, priznáva zvieratám schopnosť cítiť a trpieť, ale keďže podľa neho nie sú schopné premýšľať, sú iba nástrojmi v rukách človeka.⁸ Až John Lawrence (1753 – 1839) bol jeden

3 BEKOFF, M.: *Na zvieratách záleží*. Praha: Triton, 2009, s. 35

4 VAL, T. Co je (živé) zvieratá? In: *Právnik*. 2009, roč. 148, č. 3, s. 331

5 STEKAUEROVÁ, L. *Etika o vzťahu človeka a Zeme. (vybrané problémy z ekologickej etiky)*. Prešov: Prešovská univerzita, 2003, s. 264

6 SINGER, P. *Spisy o etickom žití*. (preklad I. Viskupová). Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2008, s. 46

7 FRANCIONE, G. L. Animals – property or persons?. Sunstein, C. R., Nussbaum, M. C. *Animal rights: current debates and new directions*. New York: Oxford University Press, 2004. s. 110

8 Tamtiež. s. 111

z prvých, ktorý sa venoval problematike práv zvierat a *welfare* v modernom ponímaní. Jeho kniha (*A Philosophical and Practical Treatise on Horses and the Moral Duties of Man Towards Brute Creation*, 1796) známa v komunite etiky zvierat, je knihou o morálnych záväzkoch a povinnostiach ľudí voči krutému zaobchádzaniu smerom k zvieratám. Filozof Jeremy Bentham (1748 – 1832) konštatuje: „otázka nie je či môžu zvieratá premýšľať, alebo hovoriť, ale či môžu trpieť“. V súčasnosti sa zvieratá ako živá cítiaca bytosť objavuje v mnohých nadnárodných, globálnych aj národných právnych predpisoch a etických vyhláseniach a 21. storočie znamená koniec stredoveku pre zvieratá v západnom svete.⁹

Namiesto záveru

Človek je racionálnou bytosťou, ktorá používa jazyk, žije v spoločenstve iných, usiluje sa naplniť svoje potreby a prežiť šťastný život. Od zvierat sa odlišujeme najmä zložitosťou správania, myslenia, jazykom. Áno, je pre človeka samozrejmé, že využívanie zvierat, ktoré je spojené s ich utrpením, mnohokrát poznačené bezohľadnosťou alebo ľahostajnosťou, tu bolo oddávna. Ľudský živočích „*homo moralis*“ využíva všetky druhy zvierat pre mnoho účelov: jedlo a odievanie, výskum, vzdelávanie, zábavu, či testovanie všetkého možného. Mnoho ľudí súhlasí s tvrdením, že úžitok pre človeka je tým kritériom, ktoré takéto konanie ospravedlňuje. Dnes už nepochybujeme, že zvieratá cítia bolesť rovnako ako my. Ako konštatuje filozof a etik Peter Singer, autor knihy *Oslobodenie zvierat*, medzi znaky tohto správania patrí zviňanie sa, skrivenie tváre, nariekanie, zavíjanie a iné formy signálov. Musíme sem začleniť aj snahu vyhnúť sa zdroju bolesti, náznaky strachu, ak by sa bolesť mohla opakovať.¹⁰ Ešte donedávna bolo zvieratá na Slovensku aj v zákone vecou a inštrumentom, hoci členské štáty Európskej únie podpísali *Amsterdamskú zmluvu*, ktorá vstúpila do platnosti 1. mája 1999 a priznáva zvieratám status vnímavých cítiacich bytostí, schopných pociťovať strach, bolesť a keď sa s nimi dobre zaobchádza, tiež radosť.

9 KLIMKOVÁ, A. Nevidené zviera: o pôvode konvencií. In: *Environmentálna etika v krajinách V4 : zborník vedeckých štúdií*. Banská Bystrica: Belianum, 2016, s. 280

10 SINGER, P. *Spisy o etickom žití*. (preklad I. Viskupová). Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2008, s. 47

Ako stanoviť, čo je pre zvieratá dobré a ako zabezpečiť, aby zvierá nestrádalo? Dôležitú úlohu v argumentácii majú dnes najmä: po prvé, *welfaristi*, ktorí hovoria o piatich slobodách: sloboda od smädu, hladu a podvýživy, sloboda od nepohodlia, sloboda od bolesti, zranenia a chorôb, sloboda od strachu a úzkosti, sloboda realizovať normálne správanie. Po druhé, iné hlasy, ktoré zaznievajú v argumentácii patria rôznym predstaviteľom a verziám *utilitarizmu*, či *konzekvencializmu*. To sú teórie, ktoré interpretujú dobro v zmysle kalkulu s užitočnosťou. Utilitaristický kalkul užitočnosti pripúšťa, aby utrpenie jedného (zvierata) bolo vyvažované mierou radosti druhého (človeka), aby optimalizácia a kalkul sumy úžitku posväcovala prostriedky. A napokon, po tretie, máme tu stúpcov *práv zvierat*, ktorí argumentujú s morálnymi a legislatívnymi nárokmi, prisúdenými zvieratám na základe ich poznávacích, emocionálnych schopností a sociálneho života.

Môžeme dosiahnuť, že budúcnosť vzťahu človek – zvierá bude lepšia ako prítomnosť? Môžeme, ak budeme myslieť na to, že zvieratá cítia, milujú, majú strach, prežívajú bolesť, rovnako ako my. Ak budeme kultivovať naše ľudské postoje, meniť stereotypy a predsudky, hľadať kompromisy v snahe zlepšovať podmienky hospodárskych a laboratórnych zvierat a ochraňovať voľne žijúcu zver a biodiverzitu. Pretože, pokiaľ si neuvedomujeme, že za rezňom na tanieri je živý tvor, že zvieratá určené na konzum a výskum sú často oddelované od svojich matiek, držané v klietkach, dopravované do veľkovýrobní a bitúnkov, pokiaľ nebudeme hovoriť o veciach ako sú, že norok európsky alebo líška polárna žije dlhých osem mesiacov v batériových klietkach bez pohybu kvôli lemovaniu na našich rukavičkách, potom zvierá ostane nevideným, ostane čímisi abstraktným, čo necíti, netrpí, nevníma, čo je neutrálne, beztvaré.

PhDr. Andrea Klimková, PhD.

ON ANIMALS AND HUMANS (THE INVISIBLE ANIMAL).

"Since we all inhabit the Earth, we are all considered earthlings. There is no sexism, racism or speciesism in the term 'earthling'. It encompasses each and every one of us. Humans, therefore, being not the only species on the planet, share this world with millions of other living creatures, as we all evolve here together. However, it is the human earthling who tends to dominate the Earth, oftentimes treating other fellow earthlings and living beings as mere objects."
(From the film *Earthlings*, 2005)

We live in much more than just a human world. Animals play a significant role in our lives. If we examine what they mean to humans through the mirror of culture, we find that our perceptions vary across different periods, across cultures and even from one individual to another. From a human perspective, the current relationship between mankind and animals is contractual or utilitarian in nature, meaning that humans provide care and protection for animals while exploiting them for our own purposes. During our anthropological evolution, depending upon the level and development of civilizational progress, humankind has adapted and perfected the methods and approaches of the domestication, rearing and exploitation of animals. With the development of civilization, the population explosion, the intensification of human resources and the transformation of our lifestyles, humans began to exploit animals to an unprecedented extent, using them in laboratory research, in the media and entertainment industries, in trophy hunting and in the clothing industry. We gradually lost everyday contact with animals and over time forgot about these living, feeling and sentient beings. It is as if our life in relation to other living creatures, themselves earthlings and members of the community of our planet, has atrophied into a state of emotional anaemia, a condition in which we have lost all feeling, empathy and respect for life. When we speak of animals, we do so in terms of companion animals, wild animals or farm animals. Companion animals, or pets, are our friends, members of our family, or part of specific professions. We admire wild animals for their beauty and their freedom, condemning the training or imprisonment of these creatures despite the fact that we directly support and reinforce this treatment in our patronage of the entertainment industry, by visiting, for example, circuses, the *corrida*

of Spain or the *grindadráp* of the Faroe Islands, the bloody massacre of pilot whales and dolphins which is seen as an important cultural tradition and a rite of passage to manhood. But above all, we speak of farm animals – the invisible creatures, thousands of whom die every day for our benefit and whose exploitation and suffering are almost inconceivable in scope. On the one hand, we strongly object to animals being subjected to suffering and cruel living conditions, but on the other we ignore the empirical evidence of this exploitation; we are unwilling to either listen to the suffering of animals or to accept even a modest reduction in our standard of living to reduce it.

The invisible animal – metaphor and/or reality?

Why invisible? Because we often exclude them, sometimes unconsciously, sometimes deliberately, often due to indifference based on our value systems, or we give them the status of an object, a thing, an instrument. *Invisibility* here represents a representative symbol or a metaphor.¹ The fact that we do not see them, or that we choose not to see them, is underwritten by accepted and tacitly approved rules and norms. It is a natural characteristic of humans to eliminate and block out anything beyond our comprehension which disrupts our general perception and interpretation of reality. From this perspective, animals are *invisible* in our lives, especially those which we use for research or as food or raw materials. As I have discussed elsewhere, they disrupt our anthropocentric language of acceptable behaviour and cast doubt on the moral grammar of our decisions and acts, our moral (anthropocentric) norms, and therefore we choose to avert our eyes from them, both in lay and academic terms. We are speaking here specifically of the fate of laboratory and farm animals, the invisible creatures who die in service of our needs, and the horrific suffering of these non-human beings rises in proportion to our increasing consumption of them. In many cases, we are unable or unwilling to provide a decent standard of living for these animals, but a far graver moral problem is the fact that many of these animals endure constant suffering, undergoing pain, anxiety, depression and stress.² Yet, any discussion of this treatment is considered as a controversial topic, with most preferring to avoid the issue or turn it into a taboo subject.

1 KLIMKOVÁ, A. Zviera ako kultúrny konštrukt: "nevidené zviera" [The animal as a cultural construct: the "invisible animal"]. In: *Aplikovaná etika – kontext a perspektívy II*. Zborník monografických štúdií z vedeckej konferencie konanej na FF UPJŠ v Košiciach dňa 12.9.2013. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2014, p. 160

2 Ibid., p. 165

We are at the apex of the *web of life*, and we enjoy a dominant position in the world. The decisions we make as humans have an impact on all the creatures of the planet and none of them can express whether they agree or disagree. We are the ones who speak on their behalf. For this reason, we should always remain conscious of the level of their suffering and of the cruel and painful cultural strategies we use in the course of our civilizational progress and in satisfying the needs of our global consumption. As the biologist Marc Bekoff writes in his book *Animals Matter*, “When human populations show explosive growth, it is other animals that suffer – entire ecosystems, species, populations, and individuals. The end result is clear: animals lose when human interests come into conflict with animal interests”³

Historical changes in the understanding of the human – animal relationship

Humans have always been subject to the influence of animals, and although humankind has undoubtedly had an emotional connection to animals since at least the Palaeolithic Age, the human dependency on animals for their physical existence has always been the prevalent sentiment. Humans took care of animals, often considering their lives to be as precious as their own, and by using animals’ natural abilities they were able to develop their property and raise the quality of human existence. Humans were aware of the power which they held over other animals and a specific morality emerged in relation to them as a collection of habits, norms and traditions. In the early period of antiquity, animals came to be seen as property, and with the codification of Roman Law they were categorised as objects.⁴ In the Middle Ages, the hierarchical triad of *God – man – nature* further determined our understanding of animals, and a strict dividing line was drawn between humans and other creatures. One exception in this period was the figure of St Francis of Assisi (1182 – 1226) whose 13th century version of *bioethical egalitarianism* presented the idea that all of God’s creations were created as equals.⁵ The early modern age heralded the emergence of a mechanomorphic view of the world and the concept that the world operated like a clockwork device. The assertion by the Renaissance philosopher René Descartes (1596 – 1650) that animals

3 BEKOFF, M.: *Animals Matter: A Biologist Explains Why We Should Treat Animals with Compassion and Respect*. Boulder, CO, USA.: Shambhala, 2007, p. 16

4 RYDVAL, T. Co je (živé) zvíře? [What is a (living) animal?] In: *Právník*. 2009, Vol. 148, No. 3, p. 331

5 STEKAUEROVÁ, L. *Etika o vztahu člověka a Zeme (vybrané problémy z ekologické etiky)* [The Ethics of the Relationship between Mankind and the Earth (Selected Problems in Ecological Ethics)]. Prešov: Prešovská univerzita, 2003, p. 264

were little more than automatons or machines, lacking both consciousness and souls, opened the door to the brutal and merciless treatment of animals.⁶ This idea was used to justify all kinds of abuse in this period such as the dissection of live animals in public (vivisection), with the search for knowledge justifying the wholesale exploitation of animals for the good of scientific progress.⁷ Immanuel Kant (1724 – 1804), the renowned moral philosopher who is best known for his statement “the starry heavens above me, the moral law within me”, conceded that animals were capable of feeling and suffering but also believed that because they lacked the ability to think, they were nothing more than instruments at the disposal of mankind.⁸ John Lawrence (1953 – 1839) was one of the first writers to address the issue of animal rights and welfare in the modern understanding. His 1796 book *A Philosophical and Practical Treatise on Horses and the Moral Duties of Man Towards Brute Creation* is well-known among the animal ethics community and discusses the moral obligations and responsibilities of humans regarding cruel treatment directed at animals. As the philosopher Jeremy Bentham (1748 – 1832) stated: “The question is not, Can they reason? nor Can they talk? but, Can they suffer?” Animals now appear as living, sentient beings in many inter-governmental, global and national legal codes and ethical declarations, and the 21st century has finally brought about an end to the Middle Ages for animals in the Western world.⁹

Instead of a conclusion

The human is a rational being which uses language, lives in the company of others, strives to fulfil its needs and live a happy life. We are distinguished from other animals mainly through the complexity of our behaviour, thinking and language. Yes, it is undoubtedly true that the exploitation of animals which entails their suffering, often regarded with indifference or ruthlessness, is nothing new to humans. The human animal, “*homo moralis*”, uses all kinds of animals for all kinds of purposes: for food and clothing, research, education, entertain-

6 SINGER, P. *Spisy o etickom žití* [Writings on an Ethical Life] (trans. I. Viskupová). Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2008, p. 46

7 FRANCIONE, G. L. Animals - property or persons? Sunstein, C. R., Nussbaum, M. C. *Animal Rights: Current Debates and New Directions*. New York: Oxford University Press, 2004. p. 110

8 Ibid. p. 111

9 KLIMKOVÁ, A. Nevidené zvieratá: o pôvode konvencií [The invisible animal: on the origin of a convention]. In: *Environmentálna Etika v Krajinách V4 : Zborník Vedeckých Štúdií*. Banská Bystrica: Belianum, 2016, p. 280

ment, or the testing of everything under the sun. Many of us would agree with the belief that these acts can be justified by the benefits which they offer to humans. Today it is impossible to deny the fact that animals are just as capable of feeling pain as we ourselves. According to the author of the book *Animal Liberation*, the philosopher and ethicist Peter Singer, signs of this behaviour include writhing, facial grimacing, shrieking, howling and other such signals, and we can also include other signs such as the avoidance of sources of pain and expressions of fear that the pain will be repeated.¹⁰ Until recently, animals were considered as objects and instruments in Slovak law, but the *Treaty of Amsterdam*, signed by all member states of the EU and entering into effect on May 1st 1999, granted animals the status of sentient beings, capable of fear, pain and, if they are treated well, even joy.

But how can we identify what is good for animals and how can we ensure that they do not suffer? Current thinking assigns an important role to several approaches. Firstly, proponents of *animal welfare* speak of the Five Freedoms: freedom from hunger and thirst, freedom from discomfort, freedom from pain, injury and disease, freedom from pain and distress, and freedom to express normal behaviour. The second approach is that adopted by various proponents of *utilitarianism* or *consequentialism*, theories which interpret whether something is right based on a calculus of its utility. The utilitarian felicific calculus determines whether the suffering of one (in this case, an animal) is balanced by the degree of pleasure it provides to another (here, a human), with the optimization and calculation of the ends justifying the means. And finally, there is the third approach proposed by the advocates of *animal rights* who argue in favour of granting moral and legislative entitlements to animals on the basis of their cognitive and emotional capacities and their social life.

Can we ensure that the future of the human-animal relationship will be better than the present state of affairs? We can, if we accept that animals feel, love, fear and suffer just as we do; if we cultivate our human attitudes, change our habits and prejudices and accept compromises in order to improve the conditions of farm and laboratory animals and protect the planet's wildlife and biodiversity. Until we accept that there is a living creature hiding behind the steak on our plates, that animals intended for consumption and research are often separated from their mothers, kept in cages, transported to vast

10 SINGER, P. *Spisy o etickom žítí* [Writings on an Ethical Life]. (trans. I. Viskupová). Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, 2008, p. 47

Komentovaná prehliadka, expozícia Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 /
Guided tour of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

industrial complexes and slaughterhouses, until we talk openly about how European minks and Arctic foxes spend eight long months in battery cages denied the freedom to move so that we can have fur trimming on our gloves; unless we accept all of this, animals will remain invisible, something abstract which neither feels nor perceives, something neutral, faceless.

PhDr. Andrea Klimková, PhD.

ANDREA KLIMKOVÁ

Andrea Klimková (1967) pôsobí na Katedre filozofie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Hlavnou témou jej výskumu je environmentálna etika a etika zvierat, čo rozšírila o tému hanby a jej morálnej funkcie vo vzťahu k environmentu.

Andrea Klimková (1967) works at the Department of Philosophy, Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica. The main topic of her research is environmental ethics and animal ethics, which she has extended to the topic of shame and its moral function in relation to the environment.

METAFORY PREPOJENÝCH DRUHOV

Skupinová výstava *Human Animal II.* je pokračovaním výstavného projektu tematicky reflektujúceho úzke, no zároveň rezonujúce vzťahy živočíchov – človeka a zvierat. S podtitulom *Vlk sýty, ovca celá, prasa vysmiate*, sa kurátorka Katarína Balúnová sústredila na tri archetypálne zvieratá, známe z príbehov slovenskej mytológie, úzko späté s agrárnou históriou krajiny. Tieto všeobecne metaforicky zaužívané zvieracie druhy tu zároveň postavila do prehodnocujúcej juxtapozície narušujúcej hranice pasívnej percepcie. Dokázala však prehliadka diel dvadsiatky medzinárodne pôsobiacich autorov a autoriek, ich individuálnymi komentármi, otvoriť kritický diskurz problematických aspektov hierarchií a antropocentricky orientovaného zmýšľania vo vzťahu k živočíchom?

Odpoveď bolo možné hľadať v spleti diel formálne využívajúcich rôzne médiá. Veľkoformátové maľby sa vzájomne nerušili, no súčasne súperili o pozornosť s priestor dynamizujúcimi objektmi. Expozíciu digitálne oživilo videá, inštalované prostredníctvom obrazoviek aj priamo na podlahe galérie. Výrazne symbolické, krajne znepokojujúce skulptúry sa stali dominantnými elementmi miestností, čím potvrdili tematický zámer celého projektu. Výstava tak na rozdiel od predpokladu problematizácie činnosti antropocénu, vo vzťahu k domestikovaným a ďalším zvieracím druhom, zaujala skôr, za pomoci animálnych naratívov, kritický postoj voči samotnej ľudskej spoločnosti. Tento pohľad i zámer je v kontexte absurdných okolností (nielen) súčasnosti logickým momentom, no zároveň dáva opäť do centra pozornosti človeka, ktorý tu napriek priznanej sebakritike využíva podstaty všeobecne stále podceňovaných (zvieracích) svetov.

Hoci bola výstava organizmom komponovaným z prehliadky antropocentrických výpovedí o problematickom stave spoločnosti, ponúkla otvorené spektrum možností individuálnej akceptácie prezentovaných naratívov. Široké spektrum prístupov k téme je taktiež dôkazom stále rezonujúceho vzťahu človeka a prírody, či pokusom o spriehľadnenie kritických aspektov históriou zaužívaných postojov hierarchizácie svetov, ktoré napriek nerovnostiam nikdy neboli oddelené. Diela sa stávajú kritickými komentármi metamorfujúcimi bytosti, tichosťou prehovárajúce o svojej mytológii i realite, ktoré by však nemali ostať len estetizovaným umeleckým prvkom či prostriedkom.

Mgr. Viktória Pardovičová

METAPHORS OF INTERCONNECTED SPECIES

The group exhibition *Human Animal II* is a continuation of an exhibition project which offers a thematic reflection on the close but deeply resonant relationship between different creatures: humans and other animals. Under the subtitle *The Wolves Are Full, the Sheep Are Safe, the Pigs Are Laughing*, the curator Katarína Balúnová draws our attention to three archetypal animals which feature regularly in Slovak folktales, and which are intrinsically linked to the country's agrarian past. These three species commonly serve as stereotypical material for easy metaphors, but Balúnová places the animals here into re-evaluative juxtapositions which disrupt the boundaries of passive perception. However, does this overview of works by twenty internationally based artists and their individual commentaries succeed in opening up a critical discourse on the problematic aspects of hierarchies and anthropocentric thinking in our relationship with animals?

The answer can perhaps be found in the jumble of works which make full formal use of their various media. The large-format paintings do not clash, but at the same time they compete for our attention with the dynamic art objects in the gallery space. The exhibition is digitally enhanced through the use of videos which appear on screens installed directly into the gallery floor. Deeply symbolic and frankly unsettling sculptures emerge as the dominant elements in the exhibition space, underlining the thematic aim of the overall project. Rather than a predictable discussion of the ills of the Anthropocene in relation to both domesticated and wild animals, the exhibition is more interested in expressing a critical stance towards human society itself with the aid of animal narratives. This viewpoint and aim may be a logical moment in the context of the absurdity of the contemporary (and non-contemporary) situation, but it also returns the human to the focus of attention, a creature which, regardless of their admitted self-criticism, still exploits the essence of generally overlooked (animal) worlds.

Although the exhibition is an organism formed from discussions of anthropocentric statements on the problematic condition of society, it offers the possibility of an open-ended spectrum of individual interpretations of the presented narratives. The wide spectrum of approaches to the theme also

Pohľad do expozície Human Animal II., Galéria umelcov Spiša, 2022 /
View of the exhibition Human Animal II., Gallery of Spiš Artists, 2022

indicates the persistent resonance of the relationship between humankind and nature or the attempt to reconcile the critical aspects of the historical hierarchical ordering of the world, the various elements of which can never be completely separated despite their inequality. The artworks emerge as metamorphic creatures, critical commentators whispering silently of their own mythologies and realities, which should not be disregarded as merely aestheticized artistic elements or means of expression.

Mgr. Viktória Pardovičová

VIKTÓRIA PARDOVIČOVÁ

Viktória Pardovičová (1997) študovala umenovedu a teóriu interaktívnych médií na Filozofickej Fakulte Masarykovej univerzity v Brne, Česká republika. Zaujíma sa o alternatívne formy sprostredkovania súčasného umenia aj galerijnú prax. Je kurátorkou off space Postpost gallery v Brne.

Viktória Pardovičová (1997) studied Art History and Theory of Interactive Media at the Faculty of Arts, Masaryk University in Brno, Czech Republic. She is interested in alternative forms of contemporary art mediation and gallery practice. She is the curator of the off space Postpost Gallery in Brno.

Autori / Authors

ALENA ADAMÍKOVÁ • ROBERT BIELIK

• HELMUT BISTIKA • LENKA ČERNOTA •

POLA DWURNIK • TOMÁŠ DŽADOŇ

• JARMILA SABOVÁ DŽUPPOVÁ • MATEJ FABIAN •

JANA FARMANOVÁ • ANDREW ELLIS JOHNSON •

TOMÁŠ KLEPOCH • JAROSLAV MALÍK •

OLGA PAŠTÉKOVÁ • JOZEF PILÁT • MATEJ ROSMÁNY

• ADAM ŠAKOVÝ • MICHAELA ŠURANSKÁ •

JÁN TRIAŠKA • MARC VILALLONGA • JÁN ZELINKA

ALENA ADAMÍKOVÁ

Pre Alenu Adamíkovú (1972) je inšpiráciou predovšetkým svet vzťahov. Sú to vzťahy rodinné, priateľské, vzťah človek – univerzum, pričom sa preskupuje svet vonkajší a vnútorný. V jej dielach cítiť úzku spätosť s prírodou, snahu sa od nej učiť. Autorka maľuje zvieratá, ktoré sa s človekom prelínajú nielen na fyzickej úrovni, ale aj na citovej a psychologickkej. Ticho meditácie a plnosť imaginácie je obsiahnuté v portrétnych zobrazeniach, v ktorých sa prestupuje sen s predstavou skutočnosti. Mimoriadne pôsobivé je jej vyobrazenie detí, kde dokáže vystihnúť ich vlastný svet, ktorý nám dospelým obvykle uniká. Dielo *Leonard Wolf* je súčasťou širšej autorkinej série *Nežné bytosti*, v ktorej chce poukázať na zraniteľnosť a ohrozenosť sveta zvierat. Cieľom nahradenia ľudských hláv zvieracími nie je karikovať, alebo ironizovať ľudské vlastnosti, ale naopak, poukázať na tie zvieracie, autentické, nedeformované pretvárou.

Alena Adamíková v r. 2011 úspešne ukončila doktorandské štúdium na Katedre maľby a iných médií, prof. Daniel Fischer, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave. V r. 2009 bolo jej dielo v semifinále Strabag Art Award, Viedeň, Rakúsko a v r. 2002 získala Certificate of Merit, SEC & WE-International Environmental Photography Competition, Singapur. Žije v Novej Dedinke pri Bratislave.

www.alena-adamikova.com

ROBERT BIELIK

Maľba Roberta Bielika (1963) evokuje diela barokových majstrov so stále prítomným „memento mori“. Surreálna, či skôr metafyzická atmosféra jeho obrazov je znepokojujúca, ako prorocké videnia na rozhraní apokalypsy a sľúbeného raja. Svojské interpretácie biblických tém a filozofie sa prelínajú so zásadnou otázkou smrti ako nezvratiteľného osudu, definitívnej (?) konečnosti života. Vlky a ovce sa v jeho tvorbe objavujú opakovane – ich vzájomná prítomnosť je pokojná, akoby sa zmazala všetka

krvilačnosť aj strach. Autor tak odkazuje k idealistickej situácii opísanej v Biblii: „Vtedy bude vlk bývať s baránkom a leopard spočívať s kozliatkom“ (Iz 11, 1-16). Architektúra katedrály aj knižnice sú si podobné, oba sú nositeľmi poznania, zaznamenaného pre budúce generácie. Dôvernosc interiéru Dómu sv. Martina v Bratislave narušuje nielen prítomnosť zvierat, ale aj vodná hladina. Je voda post-apokalyptickou víziou, či pripomienkou potopy sveta ako trestu za naše hriechy?

Robert Bielik študoval v r. 1978 – 1982 na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave a v r. 1987 – 1993 na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, prof. Rudolf Sikora. Jeho diela sú v zbierkach Slovenskej národnej galérie, Oravskej galérie, Nitrianskej galérie a v mnohých súkromných zbierkach.

HELMUT BISTIKA

Helmut Bistika (1963) je neúnavne kreatívny hedonista „baudelairovského“ typu, ktorý si bytostne uvedomuje zvláštnu krehkosť života, vymedzenú dočasnosc našich cieľ. Počas rozpadu a rozkladu je nevyhnutnou realitou, s ktorou sa dá vysporiadať len cez korigované šialenstvo. Hranice medzi „normálnoscou“ a „zvláštnoscou“ sa stierajú, blázon možno rozumie svetu viac ako my ostatní. Autor dennodenne znovuobjavuje a recykluje predmety, formy a myšlienky, aby ich kombinoval do asambláží imaginatívneho života. Dielo *Čo je doma, to sa ráta* odkazuje k našej snahe o materiálne zabezpečenie. Tak ako sme niekedy plnili špajze, tak sa teraz snažíme o numerický nárast na našich účtoch. Objekt predstavuje trinásť kusov salám, ktoré sú vyplnené skartovanými slovenskými bankovkami. Bolo to v roku 2009, keď sa zmenila peňažná mena na euro a k autorovi sa dostalo niekoľko vriec znehodnotených peňazí. Slovmi umelca: „a ja som bol razom boháč, hoci zasa bez skutočných peňazí. Časy dobré už boli? Alebo ešte len budú? A ak nie, tak ja som zabezpečený...“

Helmut Bistika sa narodil v posledný júlový večer v Medzeve. Vyučil sa v odbore spracovania dreva a vyštudoval pedagogiku. V súčasnosti je umelcom na voľnej nohe, pracuje s ľuďmi s mentálnym postihnutím a spravuje svoje VISUAL ARTS projekty.

LENKA ČERNOTA (CZ)

Pre Lenku Černotu (1985) je zásadné objavovanie vzťahu medzi človekom a vlkom. Túto tému spracováva primárne v maľbe, k čomu pridružuje kresbu, fotografiu, animáciu a video. Predstavuje si ako vlk vidí a podľa toho maľuje. Predstavuje si, že je vlk a maľuje autoportrét. Maľbu prispôbuje vnímaniu vlkov v ich farebnom spektre, pracuje na obrazoch viditeľných v tme, pachových obrazoch. Dôležité sú oči – bezprostredný kontakt, duchovné spojenie. Obrazy umiestňuje do vlčích teritórií v lese a sníma fotopascami, pričom zladuje načasovanie v rámci ročných období. Obrazy doposiaľ umiestnila v oblasti Beskyd, Svitav a v súčasnosti mapuje teritória Broumova v Českej republike. Ako maľbu vnímajú obyvatelia lesa? Nakoľko je pre nich obraz (ne)čitateľným objektom? Stretnutie vlka s jeho podobou na plátne je novou situáciou, ktorá prekračuje hranice medzi zobrazením a životom.

Lenka Černota v r. 2015 absolvovala Akadémiu výtvarných umení v Prahe, Ateliér grafiky II., prof. Vladimíra Kokolii. Ukončila doktorandské štúdium na Technickej univerzite v Ostrave, kde získala patent na skúmaný pigment. Štúdiá si rozšírila na Akadémii Sztuk Pięknych im. Jána Matejku v Krakove v Poľsku. Má bakalársky titul v odbore reštaurovania nástennej maľby a sgrafita na Univerzite Pardubice v Litomyšli. Najdôležitejšie samostatné výstavy mala v galérii Bold a galérii Pragovka v Prahe.

www.cernota.art

POLA DWURNIK (PL)

Pola Dwurnik (1979) pracuje hlavne s olejo-maľbou a rôznymi prístupmi v kresbe, ale venuje sa aj koláži a poštovému umeniu.

Maľba je pre ňu médiom na zachytenie emocionálnych zážitkov, pričom znovu objavuje silu výrazu v hraniciach figurálneho zobrazenia. Zvieratá zaujímajú v jej tvorbe dôležitú úlohu – sú partnermi, priateľmi a rozprávačmi príbehov. Mnohopočetne vstupujú do kancelárií a mestských obydľí, aby narušili naše civilizáciou upravené vzorce správania. Séria *Apolonia's Garden* (Záhrada Apolónie) je autorkiným osobným Edenom, ktorý zaplňuje ako Noemovu archu pred postupným vymieraním druhov. V rámci autoportrétov zobrazuje seba v spoločnosti vybraných zvierat, alebo sa do zvieracích rolí štylizuje, aby nás konfrontovala s možnou inakosťou. Dielo *Unnatural Death Pigs* (Neprirodzená smrť prasiat), zobrazuje formou koláže portréty mŕtvych prasiat, ktoré boli obetované pre dostatok mäsa na našich tanieroch. Portréty poukazujú na individualitu a charakter jednotlivých zvierat, ktoré sú často vnímané len ako určitá komodita.

Pola Dwurnik je od r. 2012 členkou BERLINERPOOL Arts Network and Mobile Archive v Berlíne. Jej diela sú v zbierkach Národného múzea v Gdansku, Múzea súčasného umenia MOCAK v Krakove a Múzeu súčasného umenia vo Vroclave. Žije vo Varšave a Berlíne.

www.poladwurnik.com

TOMÁŠ DŽADOŇ

Tomáš Džadoň (1981) je neokonceptuálny umelec, pre ktorého zásadnou témou tvorby je vzťah k lokálnej minulosti. Prvky ako slanina, drevenica, kadidelnica, či panelák, stavia do nových súvislostí v konfrontácii s kultúrou globálnej dediny. Silne ovplyvnený detstvom v popradskom paneláku s výhľadom na pohorie Tatier, sa často v spomienkach vracia k starým rodičom, ktorých dom na vidieku je preňho silným zdrojom inšpirácie. Ticho daného priestoru, kde čas plynul vlastným tempom, sa prelínal s pocitom jednoduchého šťastia. Zvieratá boli pre jeho starú mamu otázkou prežitia. Kozie mlieko, či slanina, mali inú chuť ako to,

čo kúpime dnes v supermarkete. Umelec sa však nedá pohltiť romantickou nostalgiou, naopak, ukazuje nám zrkadlo doby medzi minulostou a budúcnosťou. Animácia *Slovenská zem* patrí do série diel, v ktorých autor pracuje so slatinou od svojej starej mamy, využívajúc jej vizuálne kvality v asociácii na horizont krajiny.

Tomáš Džadoň bol v r. 2009 finalistom ceny Jindřicha Chalupického a ceny Oskara Čepana. V r. 2007 získal cenu Essl Award. V r. 2002 – 2007 študoval na Akadémii výtvarných umení v Prahe. V r. 2006 študoval na Art Institute v Kankaanpää, Finland, v r. 2001 – 2002 na Vysokéj škole výtvarných umení v Bratislave a v r. 1999 – 2001 na Technickej univerzite Koszalin, Poľsko. Umelec žije v Prahe.

www.tomasdzadon.com

JARMILA SABOVÁ DŽUPPOVÁ

Dielo Jarmily Sabovej Džuppovej (1984) sú vizuálnou poéziou, ktorá ilustruje malé zázraky života. Sú denníkovým záznamom emocionálneho prežívania, prekreslením zážitkov a zaujímavostí, s ktorými sa stretla. Autorkine videnie je silne individuálne, všima si veci, ktoré iným unikajú. Zaujíma ju lokálnosť, špecifickosť slovenského vidieka a malého mesta, prelínanie urbánneho a prírodného. Okolitá príroda, s ktorou recipročne funguje, je dôležitým prvkom diania. Sabová ju vníma bytostne blízko, zvieratá sú pre ňu tvormi, ktorým možno porozumieť pozorným načúvaním. V jej dielach sa objavujú prirodzene, bez pózy, ako pokojné prijatie zákonov života. Hlavným médiom je pre autorku maľba, pričom kombinuje temperu s kresbou pastelom.

Jarmila Sabová Džuppová vyštudovala Fakultu umení Technickej univerzity v Košiciach v Ateliéri grafiky a experimentálnej tvorby pod vedením Zbyňka Prokopa a Rudolfa Sikoru. V r. 2008 bola finalistkou ceny Maľba roka Nadácie VÚB, kde v r. 2010 získala druhé a v r. 2018 tretie miesto. V r. 2009 bola finalistkou ceny Oskára Čepana. Jej obrazy boli prezentované doma aj v zahraničí;

okrem iného v Londýne, Berlíne či v Českej republike. Autorka žije v Michalovciach.

MATEJ FABIAN

Maľba Mateja Fabiana (1979) je výrazná, charakteristická expresívnym rukopisom. Hutné nánosy farieb prevažne v tmavých odtieňoch poukazujú na inklináciu k negatívnym emóciám kriticky videného sveta. Veľkoformátové plátna sa tak stávajú zrkadlom existenciálnej hrozby súčasnosti. Často pracuje s témou zvierat, ktoré sú preňho zástupnými symbolmi ľudských vlastností a slabostí. Dielo *Bud a Dub, Nazi Pigs!* je odkazom na osobu obľúbeného spisovateľa detských kníh, Jozefa Cígera Hronského, ktorý sa netajil kladným postojom k Slovenskému štátu a režimu Jozefa Tisa. V mene Matice slovenskej arizoval podnik židovského tlačiaru Oskara Horského, ktorý bol neskôr kvôli spolupráci s odbojom popravený. Fabian upozorňuje na paradoxnú situáciu, kedy sa spisovateľove knihy naďalej vydávajú, bez kritickej reflexie jeho osobnosti.

Matej Fabian v r. 2005 – 2011 študoval na Vysokéj škole výtvarných umení v Bratislave, na Katedre maľby a iných médií v IV. Ateliéri profesora Ivana Csudaia. V r. 2014 absolvoval doktorandské štúdium v Kabinete kresby u doc. Stanislava Bubána. V r. 2014 získal druhé miesto v súťaži Maľba roka Nadácie VÚB a bol finalistom ceny Nadácie NOVUM. V r. 2010 bol za Slovensko nominovaný na Henkel Art Award. Jeho dielo je zastúpené v zbierkach Slovenskej národnej galérie, Galérie mesta Bratislavy a v súkromných zbierkach. Žije v Bratislave.

www.matejfabian.com

JANA FARMANOVÁ

Jana Farmanová (1970) je bytostnou figuralistkou, ktorá zachytáva čaro každodennosti. Inšpiruje sa tým, čo má na dosah ruky, zhodnocuje prítomný moment, aby ho zaliala do svetla zvečneného meditatívneho snenia. Jej obrazy sú zastavením okamihu,

ktorého krása nám pri rýchlom tempe života často uniká. Vo svojej tvorbe spracúva intímne ženské námety vychádzajúce z priamej reflexie osobných, alebo zdieľaných skúseností. Výjavy sú radostnou oslavou života s poetickým nádychom, ktorý podčiarkuje kultivovaná farebnosť lomená bielou. Častým námetom autorky je príroda, flóra a fauna, ktorá ju obklopuje. Záhradné zákučia, prechádzka lesom, či výjavy s domácimi zvieratami, ktoré sa stali členmi rodiny, sa objavujú v jej diele s prirodzenosťou blízkeho a poznaného. Dielo *Šamanka (Veľký vlk)* pracuje s ideou ženy – liečiteľky, ktorá nadväzuje kontakty s nadprirodzeným svetom, aby si získala jeho priazeň v prospech spoločenstva. Počas šamanskej púte je možné komunikovať so zvieratami, rastlinami, či samotnou krajinou. Základnou filozofiou je, že všetko má svoju duchovnú podstatu a my sme len jednou zo súčastí tohto širšieho sveta.

V r. 1996 ukončila magisterské štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, Ateliér maľby prof. Jána Bergera. Od r. 2016 pracuje ako odborná asistentka na Katedre maľby Akadémie umení v Banskej Bystrici. Žije v Nitre.

ANDREW ELLIS JOHNSON (USA)

Andrew Ellis Johnson (1960) skúma sociálne a politické problémy v morálnom a estetickom význame naprieč rôznymi kultúrami. Pracuje v diferentných médiách, od kresby cez fotografiu a video, po inštalácie. S reprezentáciou zaobchádza nie ako s hermetickou mimetickou obrazovou tradíciou, ale ako s prostriedkom boja proti pohodlnej akceptácii súčasného stavu nespravodlivosti. Medzi témy, ktorým sa hlbšie venoval, patrilo bezdomovectvo, predátorská ekonómia, kríza na Blízkom východe, následky vojny a iné. Video *Fleece* sa venuje otázkam o ochrane, alebo kontrole našich najdôležitejších zdrojov, ako sú voda a vzduch. Zobrazuje studňu, v ktorej sa donekonečna točí biela ovca, pradávny symbol bohatstva. Video *Strewn* zobrazuje svine šliapajúce

po knihách. V beletrii boli prasatá zobrazované ako zástupcovia anti-intelektualizmu. Počas Pol Potovho režimu v Kambodži bola napríklad Národná knižnica využívaná ako stajňa a jej záhrada slúžila na popravu ľudí.

Andrew Ellis Johnson v r. 1994 úspešne ukončil magisterské štúdium na Carnegie Mellon University, Pittsburgh. Bakalárske štúdium absolvoval na School of the Art Institute of Chicago. Navštevoval taktiež State University of New York, Skowhegan School of Painting and Sculpture a absolvoval rezidenčný pobyt na Akadémii umenia v Poznani v Poľsku. Od r. 2004 pôsobí ako docent na Carnegie Mellon University.

www.andrewellisjohnson.com

TOMÁŠ KLEPOCH

Pre Tomáša Klepocha (1981) je nosným médium grafika, pracuje postupmi linorytu a drevorezu, experimentuje s rôznymi spôsobmi tlače, materiálmi a spôsobmi vyrezávania, pričom niektoré diela ponecháva v matriciach. Špeciálnu oblasť záujmu autora tvoria reálie Slovenska, kde sa zameriava na kritiku nedostatkov, ako zlyhávanie historickej pamäte, budovanie falošných národných mýtov, nadradené postavenie cirkvi, či ekonomická bublina zakrývajúca hlbšie problémy politického a spoločenského fungovania. Umelec preferuje vyjadrovanie prostredníctvom metafor pred všeobecne zrozumiteľným naratívom. Humorná nadsázka odľahčuje vážne témy a otvára ďalšie významy. Animálna tematika sa v autorovej tvorbe opakovane objavuje v rámci symbolických významov napojených na charakterové vlastnosti a mytologické asociácie. Dielo *Posledný tanec* je formálne kontextualizované ako situačná groteska dotýkajúca sa problematiky blahobytu a paradoxov šťastia. Matrica *Krotenie veľkej čabajky* pracuje s historickým kontextom a fikciou, pričom sa zaoberá ideou „Veľkej Maďarskej krivdy“. Dielo sarkasticky komentuje tvorbu národných mýtov, zobrazujúc fiktívnu dejinnú udalosť skrotenia bájneho zvierata – obľúbenej maďarskej klobásy.

Tomáš Klepoch študoval v r. 2005 – 2011 na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na odbore Grafika a Vizualna komunikácia. Vystavoval na Slovensku, v Českej republike, Maďarsku, Srbsku, Nemecku a v Mexiku.

JAROSLAV MALÍK (CZ)

Jaroslav Malík (1957) je český fotograf, ktorý vytvára fantastické obrazy dýchajúce atmosférou vekov. Pohybujú sa na pomedzí surrealizmu a magického realizmu, „vyvoláva“ novú realitu ako básnický prepis skutočného sveta. Venuje sa analógovej fotografii a k svojej práci často používa už takmer historické fotografické prístroje. Pri tvorbe využíva postupy fotomontáže či viacnásobnej expozície. Pracuje v uzavretých cykloch, kde rozvíja určitú sebe zadanú tému. Dielo *Čtrnáct zastavení* je autorovou osobnou výpoveďou ku svetu okolo nás a v nás. Je to všetko čo bolo, je a bude, mŕtve aj živé. Obrazy vznikli ako reakcia na vyplnenie štrnástich starých opotrebovaných rámov, ktoré umelcovi daroval kňaz zo Zlatých Hôr.

Jaroslav Malík v r. 1998 ukončil štúdium na Inštitúte tvorivej fotografie, Sliezska univerzita v Opave. Pedagogicky pôsobil na Základnej umeleckej škole Franza Schuberta v Zlatých Horách a Strednej umeleckej škole v Ostrave. Je členom fotografickej skupiny Milan a Zväzu českých fotografov.

www.jaroslavmalik.cz

OLGA PAŠTÉKOVÁ

Olga Paštéková (1984) zobrazuje zvieratá samostatne, alebo vo špecifickom mestskom prostredí. Expresívny výraz diel je dosiahnutý voľnou prácou s farbou, ako aj technikou vypaľovania do podkladovej drevenej dosky. Špecifikom je používanie fosforových farieb. Prezentovaná séria *Wonderland* je postapokalyptickou víziou budúceho sveta. Konkrétnou inšpiráciou pre obrazy boli opustené lunaparky Spreepark v Berlíne a zábavný park Six Flags v USA v New Orleans. Zábavný park sa v autorkinom

prepise stáva prázdnu scénou, na ktorú vstupujú vlci. Autorka neobjasňuje príčiny, ani rozsah tušených udalostí – môže sa jednať o dôsledky ekologickej, ako aj jadrovej katastrofy. V každom prípade je to výsledok ľudskej činnosti, ekonomického modelu kapitalizmu, ktorý drancuje prírodné zdroje. Lunapark, ktorý slúži na zábavu a „zabudnutie“, už vlastne vôbec nie je zábavný a stáva sa pripomienkou vážnej situácie, v ktorej sa naša planéta nachádza.

Olga Paštéková v r. 2007 – 2009 ukončila magisterské štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, ateliér prof. Ivana Csudaia. V r. 2003 – 2006 študovala na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave pod vedením prof. Daniela Fischera a prof. Vladimíra Popoviča. V r. 2008 navštevovala Akademié der bildenden Künste Viedeň, ateliér prof. Daniela Richtera. Aktívne vystavuje doma aj v zahraničí – Česká republika, Rakúsko, Nemecko, Belgicko a iné.

www.olique.sk

JOZEF PILÁT

Jozef Pilát (1992) často pracuje s lokálnosťou, ktorú napája na sociálnu utópiu. Hlavnou témou jeho výskumu je udržateľnosť utópie v postfaktuálnom veku, to ako globálny svet ovplyvňuje miestne príbehy a ako môžu miestne príbehy ovplyvniť globálny svet. Región východného Slovenska, v ktorom vyrastal, sa preňho stal východiskovým bodom výskumu sociálneho správania skupiny a jednotlivcov. Prostredie vidieka a mesta sa navzájom ovplyvňujú a prerastajú, digitálne médiá nám sprostredkujú vzdialené zdieľané skúsenosti. Všetci sme dnes súčasťou globálnej dediny, kde komodity určujú hodnotu života. Jozef Pilát pracuje v rámci diferentných médií, ktoré sprostredkujú komunikáciu lokálnych naratívov. V diele *Trojňožka* transformuje nástroj tradičnej „kultúry“ do mestského komerčného produktu. Trojňožka sa stáva nepraktickým dizajnovým predmetom, ktorý už neslúži svojmu účelu. Návod na použitie, sprevádzajúci modelový výrobok, piktograficky

zobrazuje nielen montáž produktu, ale aj jeho pôvodný účel pri zabíjačke.

V r. 2013 – 2018 študoval na Akadémii Sztuk Pięknych vo Varšave. Od r. 2019 navštevuje doktorandské štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. V r. 2015 – 2016 absolvoval študijnú stáž na Uniwersität de Künste v Berlíne. V r. 2020 bol finalistom prestížnej Ceny Oskára Čepana. Samostatne vystavoval na Slovensku, v Českej republike, Poľsku a Ukrajine.

www.jozefpilat.com

MATEJ ROSMÁNY

Matej Rosmány (1981) sa vo svojej tvorbe zaoberá širokou škálou najmä sociálnych tém, ktoré spracováva v diferentných médiách, od videa, cez fotografiu až po objekt a inštaláciu. V dielach pritom využíva rôzne materiály a techniky, často pracuje s nájdenými predmetmi, ktoré spája postmoderným spôsobom do prekvapivých asambláží. Diela sa vyznačujú nápaditosťou a hravou iróniou, pod ktorou sa skrývajú hlbšie významy s istou dávkou prchavej poézie. Prioritne sa zaujíma o objekt vo verejnom priestore, ktorý má ambície narušiť vizuálnu konformnú zónu uponáhľanej spoločnosti a môže otvoriť nečakané otázky a interpretácie. Dôležitá je pritom interakcia s divákom, zapájanie sa verejnosti do umeleckého a kultúrneho diania, vytváranie nových skúseností. Dielo *Bez názvu (špekáčkový budha)* je keramická plastika, ktorá bola súčasťou širšej inštalácie súčasného oltára, odkazujúc na dielo Stana Filka. S použitím irónie autor spracúva tému konzumu na úkor duchovnosti.

Matej Rosmány v roku 2008 ukončil štúdium na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde momentálne pôsobí ako odborný asistent. V roku 2007 bol finalistom prestížnej súťaže ESSL Award. Doktorandské štúdium absolvoval na Akadémii umenia v Banskej Bystrici.

ADAM ŠAKOVÝ

Diela Adama Šakového (1987) odkazujú na historickú maľbu, avšak vznikajú „bez dotyku štetcom“. Vyznačujú sa atmosférou zastavenia času, či skôr bezčasovosťou, čím sa napájajú na snahy muzeológov, ktorí vytvárajú jednotlivé elementy z reality, aby ich zakonzervovali, označili a nasvietili pre návštevníka. Častým námetom sú zvieratá ako oživené exponáty v anonymnom prostredí šerosvitu. V niektorých prípadoch naberajú antropomorfné rysy, aby nám ako spoločnosti nastavili zrkadlo. Podobne ako v antických bájach, autor cez zástupný znak ozrejmuje vzťah jednotlivca k skupine, skupiny k jednotlivcovi, kauzu zovšeobecňovania, či vyčleňovania. Série *Spasené* pozostáva z dvanástich portrétov oviec, každá s individualizovaným výrazom tváre. Názov, podobne ako voľba zobrazeného zvieraťa, odkazuje ku kresťanskej náboženskej tradícii, kde číslo dvanásť má dôležitý symbolický význam.

Adam Šakový absolvoval štúdium maľby na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, prof. Klaudia Kosziba. Bol viacnásobným finalistom ceny VÚB Maľba roka, finalistom ESSL Art Award a Strabag Art Award. Významné samostatné výstavy mal v GJK Trnava (2021), Stredoslovenskej galérii v Banskej Bystrici (2020), Nitrianskej galérii (2017), vo Východoslovenskej galérii v Košiciach (2016) a v súkromných inštitúciách ako SODA Gallery (2017, 2019). Jeho diela sú v majetku Nitrianskej galérie a v mnohých súkromných zbierkach.

www.adamsakovy.sk

MICHAELA ŠURANSKÁ

Medzi témy, ktoré Michaela Šuranskú (1993) dlhodobo zaujímajú, patrí národná identita a previazanosť s pôdou predkov, pričom poukazuje na ich ambivalentnosť. Kriticky nazerá predovšetkým na všeobecný vzostup popularity návratu k tradíciám, v napojení na agresívny nacionalizmus. Táto spoločensky závažná skutočnosť sa pre autorku stáva východiskom skúmania,

ktoré prechádza od minulosti k prítomnosti a späť. Nejedná sa pritom o systematické vedecké uvažovanie, skôr o „náhodný“ archeologický výskum v zmäti folkloristických poloprávd, patriarchálnych princípov, patriotických výstredností a heroického egocentizmu. Maľba často reflektuje terén odkrývania historických stôp a artefaktov, je transkripciou a apropráciou špecifickej fyzickej lokality do plochy obrazu. Dielo *Lovecká večera* reflektuje poľovnícku kultúru spätú s krvou. Kôl je symbol, ktorý umelkyňa často používa, či už v maľbe, alebo v inštalácii – jeho falický tvar odkazuje na patriarchálnu (nielen) minulosť spojenú s militantnou mužskou silou.

Michaela Šuranská v r. 2012 – 2018 študovala na Akadémii umení v Banskej Bystrici, kde momentálne pokračuje na doktorandskom štúdiu. V r. 2015 absolvovala študijný pobyt na Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca, v Rumunsku a v r. 2018 na Akademia sztuk pięknych im. Eugeniusza Gepperta Wroclaw, Poľsko. Je spoluzakladateľkou UM, n.o., organizácie zameranej na tvorbu a prezentáciu súčasného vizuálneho umenia, od r. 2020 taktiež autorkou projektu Kláštor Opening.

JÁN TRIAŠKA

Ján Triaška (1977) sa vo svojej tvorbe zaoberá explicitnou podobou figúry, alebo jej fragmentov, v symbolickom, či ikonografickom stvárnení. Využíva postmoderný naratív, v ktorom sa stretávajú odkazy na historickú figuratívnu maľbu s ikonografiou popkultúry súčasnosti. Odlahčeným spôsobom reflektuje aj tému vojny ako jedným z dôsledkov nebezpečného pravicového extrémizmu, ktorý je stále aktuálny v sociálno-spoločenskej situácii nielen na Slovensku, ale so vzrastajúcou tendenciou aj v iných krajinách Európy. Vojna je súčasťou kolektívnej pamäte, opakujúcou sa tragédiou ľudstva, ktoré sa nevie poučiť z vlastnej histórie. Dielo *Vodca* kriticky poukazuje na slovenskú politickú scénu, kde sa k moci dostali ľudia s inklináciou

k neonacizmu. Zvolené médium a materiál – kresba prasacou krvou na lacnom papieri, rámované v lacnom ráme malých rozmerov, vyjadruje autorov negatívny postoj k danej situácii. Inštalácia diela „v kúte, vo výške prezidentského portrétu“ je ironickou hrou s významami politickej moci.

Ján Triaška v r. 1996 – 1999 študoval na Akadémii umení v Novom Sade v Srbsku. V r. 1999 – 2003 pokračoval v štúdiách na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, kde v r. 2007 úspešne ukončil doktorandské štúdium. Od r. 2014 pôsobí na Akadémii umení v Banskej Bystrici ako vedúci Katedry maľby. Prezentoval sa na mnohých samostatných a kolektívnych výstavách v Srbsku, Nemecku, Taliansku, Francúzsku, Poľsku, Maďarsku, Českej republike a na Slovensku.

MARC VILALLONGA (ES)

Marc Vilallonga (1966) sa venuje najmä digitálnej fotografii, ktorú slobodne manipuluje s cieľom vytvorenia novej, neočakávanej reality. Výsledok je vždy perfekcionista, vyznačuje sa dokonalosťou detailov a pripomína dizajnové návrhy, alebo reklamné spoty. Pre jeho prácu je typická irónia, pomocou ktorej komentuje choromyselnosť súčasnej civilizácie. Práca *Mr. Pig* zo série *Family Toys* (Rodinné hračky) reaguje na fenomén dizajnových hračiek, ktorých jediným účelom je stať sa súčasťou osobnej zbierky. Zbieranie a hromadenie čohokoľvek považuje autor za niečo patologické a zároveň typické pre človeka. Postavy jednotlivých zvierat, ktoré sú usporiadané podľa estetických preferencií animovaných hrdinov, sú aplikované na formu dezodorantových obalov. Dezodoranty sú jedným z tých vynálezov, ktorý úspešne potláča našu animálnu telesnosť a potvrdzuje tak neustálu snahu o vyčlenenie sa z prírodného sveta.

V r. 1985 – 1990 študoval na Fakulte výtvarných umení, Universitat de Barcelona. Je zakladajúcim členom umeleckého zoskupenia La Xina A.R.T. Žije v Barcelone.

JÁN ZELINKA

Ján Zelinka (1978) je výnimočným autorom, ktorý nadväzuje na tradície klasických sochárskych postupov, posúva hranice plastiky. Upozornil na seba už počas štúdií, kde začal experimentovať s alternatívnym prírodným a biologickým materiálom. Jeho individuálny umelecký program má široké tematické rozpätie, pričom sa dotýka hlbokých filozofických otázok života a smrti. Dielo *Baránok Boží* vzniklo ako proti-reakcia na prácu Damiena Hirsta, jedného z najbohatších umelcov súčasnosti. Ľudská lebka ozdobená 8601 diamantmi s názvom *For the Love of God* (Pre lásku božiu) bola vydražená za päťdesiat miliónov libier, čo odzrkadľuje viac hodnotu použitého luxusného materiálu, ako samotnú hodnotu diela ako umenia. Zelinka použitím „nízkeho“ materiálu ovčích exkrementov upozorňuje na našu stupnicu hodnôt. To, čím opovrhujeme, je často to najužitočnejšie, dokonalý príklad kolobehu v prírode a recyklácie, pre umelca (paradoxný) dôkaz o existencii Boha.

Ján Zelinka v r. 2002 – 2008 študoval na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach. V r. 2012 – 2017 pokračoval na doktorandskom štúdiu na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. V r. 2015 bol laureátom Ceny Oskára Čepana. Vystavoval na Slovensku, v Česku, Maďarsku, Veľkej Británii, USA, Litve a Poľsku. Zúčastnil sa rezidenčných pobytov v Českej republike a USA.
www.janzelinka.com

KATARÍNA BALÚNOVÁ

Katarína Balunová (1982) je intermediálna umelkyňa, kurátorka a vysokoškolská pedagogička. Hlavnými témami jej výskumu je utópia, (urbánny) habitat, osobná mytológia, pričom osciluje medzi minulosťou a budúcnosťou.

V r. 2019 ukončila doktorandské štúdium na Akadémii umení v Banskej Bystrici, kde v súčasnosti pôsobí ako odborná asistentka. V r. 2018 – 2019 absolvovala stáž na Hungarian University of Fine Arts, Budapešť, Maďarsko, v r. 2020 – 2021 študovala na Institute of Visual Arts, Jan Kochanowski University, Kielce, Poľsko a v r. 2022 úspešne ukončila postdoktorandský výskum na Akadémii výtvarných umení v Prahe, Česká republika. Od r. 2019 pôsobí ako kurátorka Galérie umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi. Spolupracuje aj s inými galériami a kultúrnymi inštitúciami doma a v zahraničí.

www.katarinabalunova.com

ALENA ADAMÍKOVÁ

For Alena Adamíková (1972), inspiration is found primarily in the world of relationships. These are family, friend, human-universal relationships which she intertwines into the internal and external worlds. In her works one can feel a close connection with nature, an effort to learn from it. The artist paints animals that intersect with humans on a level which is not only physical, but also emotional and psychological. The silence of meditation and the fullness of the imagination are captured in portraits in which dream transcend with the idea of reality. Her depictions of children are highly expressive, where she can capture their own world, which we adults usually miss. The work *Leonard Wolf* is part of the artist's larger series titled *Gentle Creatures* which aims to indicate the vulnerability and endangered state of the animal world. The replacement of human heads with those of animals is not intended to caricature or cast an ironic glance at human characteristics, but the very opposite; to show animal characteristics authentically, undistorted by pretence.

Alena Adamíková successfully completed her doctoral studies under Professor Daniel Fischer at the Department of Painting and Other Media of the Academy of Fine Arts in Bratislava in 2011. In 2009 her work was included in the semi-finals of STRABAG ARTAWARD, Vienna, Austria, and in 2002 she received the Certificate of Merit, SEC & WE – International Environmental Photography Competition, Singapore. She lives in Nová Dedinka near Bratislava.
www.alena-adamikova.com

ROBERT BIELIK

The paintings of Robert Bielik (1963) evoke the work of the Baroque masters with their ever-present sense of *memento mori*. The surreal, almost metaphysical atmosphere of his work is unsettling, something akin to a prophetic vision of the borders of apocalypse and the promised land. Idiosyncratic

interpretations of Biblical themes and philosophy are interlinked with the profound question of death as an irreversible fate, a definitive (?) end of life. Wolves and sheep are a recurrent feature of his work – their presence together is soothing and peaceful, as if all of the bloodthirstiness and fear has been cast aside. The artist refers here to the utopian situation described in the Bible text: "The wolf will live with the lamb, the leopard will lie down with the goat" (Isaiah 11: 1-6). The architecture of the cathedral and the library are similar; they are both repositories of knowledge, saved for future generations. The verisimilitude of the interior of St Martin Cathedral in Bratislava is disrupted not only by the presence of the animals but also by the rising water level. Is the water a post-apocalyptic vision or a reminder of the Flood sent to wash away the sins of the world?

From 1978 to 1982 Robert Bielik studied at the High School of Applied Arts in Bratislava and from 1987 to 1993 at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava under prof. Rudolf Sikora. His works feature in the collections of the Slovak National Gallery, The Orava Gallery, the Nitra Gallery and many private collections.

HELMUT BISTIKA

Helmut Bistika (1963) is a tirelessly creative hedonist in the Baudelaire mould, who remains intrinsically aware of the particular fragility of life and the finite temporality of the human body. The half-life of decay and decomposition is an unavoidable reality which we can only come to terms with through a healthy dose of madness. The boundaries between "normality" and "abnormality" are blurred, and the fool can have a better understanding of the world than the rest of us. The artist daily rediscovers and recycles subjects, forms and thoughts in order to combine them into a collage of the imaginative life. The work *What's at Home Is What Counts* reflects upon our hopes for material security.

Just as we once filled our larders and store-rooms, now we dream of filling our bank accounts with numbers. The object presents thirteen salamis which are stuffed with shredded Slovak banknotes. It was 2009, the currency was being replaced by the Euro, and the artist found himself in the possession of several sacks of worthless money. In the words of the artist: "and I was once a wealthy man, but once again without real money. Are the good times already behind us? Or are they just around the corner? And if not, well, I am prepared..."

Helmut Bistika was born late on the last evening of July in Medzev. He studied at the Department of Woodworking and trained as a teacher. He is currently active as a freelance artist, works with people with mental disabilities and organises his own VISUAL ARTS projects.

LENKA ČERNOTA (CZ)

The discovery of the relationship between man and wolf was fundamental for Lenka Černota (1985). She addresses the theme primarily in her paintings which she accompanies with drawings, photography, animation and video. She imagines how a wolf sees the world and paints accordingly. She imagines that she herself is a wolf and paints her self-portrait. She adapts the painting to the senses of the wolf, in the colour spectrum that they can perceive; she works on paintings that can be seen in the dark, images with scents. The eyes are the key feature – a direct contact, a spiritual connection. She places the images in the wolves' forest territories and observes them with trail cameras, matching the timing to the changing seasons. To date, the paintings have been placed in the Beskid Mountains and the Svitavy region, and they are currently mapping the Broumovsko region in the Czech Republic. How do the inhabitants of the forest perceive the paintings? To what extent can a painting be perceived by them, if at all? The meeting

between a wolf and its depiction on the canvas is an entirely new situation which transgresses the borders between representation and real life.

Lenka Černota studied under prof. Vladimír Kokoli in the Graphics II. Studio at the Academy of Fine Arts in Prague, where she graduated in 2015. She completed her doctoral studies at the Technical University of Ostrava where she gained a patent for the study of pigment. She expanded her studies at the Jan Matejko Academy of Fine Arts in Kraków, Poland, and she has a bachelor's degree from the Studio of Restoration and Conservation of Wall Painting and Sgraffito Restoration at the University of Pardubice. Her most significant solo exhibitions were held at the Bold Gallery and the Pragovka Gallery in Prague.

www.cernota.art

POLA DWURNIK (PL)

Pola Dwurnik (1979) focuses mainly on oil painting and various approaches to drawing, but she also works in collage and postal art. She sees painting as a medium for capturing emotional experiences, in which she rediscovers the power of expression at the boundaries of figural representation. Animals play an important role in her creative process – they are partners, friends and storytellers. They infiltrate offices and city homes en masse, disrupting our civilized patterns of behaviour. The series titled *Apolonia's Garden* is the artist's personal Eden, which she fills like Noah's Ark before the onset of mass extinction. In self-portraits, she portrays herself in the company of selected animals, or she stylizes herself in animal roles to confront us with a possible difference. The work *Unnatural Death Pigs* is a collage of portraits of dead pigs whose lives have been sacrificed to put meat on our plates. The portraits highlight the individuality and character of each pig, an animal which we often see only in terms of its value as a commodity.

Pola Dwurnik has been a member of the BERLINERPOOL Arts Network and Mobile Archive in Berlin since 2012. Her works feature in the collections of the National Museum in Gdańsk, the MOCAK Museum of Contemporary Art in Kraków and the Museum of Contemporary Art in Wrocław. She lives in Warsaw and Berlin.
www.poladwurnik.com

TOMÁŠ DŽADOŇ

Tomáš Džadoň (1981) is a neo-conceptualist artist whose primary thematic focus is the local past. Elements such as bacon, wooden houses, incense burners or panel apartment blocks are placed into new contexts, creating a confrontation with the culture of the global village. Strongly influenced by the childhood years spent in a Poprad apartment block with its view over the Tatra Mountains, the artist often returns to memories of his grandparents, whose village house remains a powerful source of inspiration for him. This space in which time seem to flow at its own pace is blended with a simple sense of happiness. For his grandmother, animals were a question of survival. The taste of goat's milk or bacon was entirely different from the mass-market products we now buy from supermarkets. However, the artist avoids falling into the trap of romanticized nostalgia; in contrast, his work holds up a mirror to the period between the past and the future. The animation titled *Slovak Earth* is part of a series of works in which the artist works with bacon made by his grandmother, utilizing its visual qualities in association with the horizon of the landscape.

Tomáš Džadoň was a finalist in both the Jindřich Chalupecký Prize and the Oskar Čepan Award in 2009 and was the winner of the Essl Art Award in 2007. From 2002 to 2007 he studied at the Academy of Fine Arts in Prague. In 2006, he studied at the Art Institute in Kankaanpää, Finland, from 2001 to 2002 at the Academy of Fine Arts

and Design in Bratislava and from 1999 to 2001 at the Technical University of Koszalin, Poland. The artist lives in Prague.
www.tomasdzadon.com

JARMILA SABOVÁ DŽUPPOVÁ

The works of Jarmila Sabová Džuppová (1984) are a form of visual poetry which illustrate the little miracles of life. They are a diary record of her emotional experiences, reproductions of the sights and interesting scenes which she has encountered. The artist's vision is powerfully individual; she perceives details which most others would overlook. She is interested in locality, the specific qualities of the Slovak village and small town, the intersection of the urban and the rural. The natural surroundings, with which they work in a reciprocal manner, are an important element of events. Sabová perceives nature with an intrinsic sense of closeness; she believes that animals are creatures which can be understood by close observation and listening. They appear wholly naturally in her works, without pretence, as if calmly accepting the laws of nature. The artist's typical medium is paintings in which she combines the use of tempera and drawing pastels.

Jarmila Sabová Džuppová studied under Zbyňek Prokop and Rudolf Sikora in the Studio of Graphics and Experimental Art at the Faculty of Arts of the Technical University of Košice. In 2008 she was a finalist in the VÚB Foundation Painting of the Year Award, gaining second place in 2010 and third place in 2018. In 2009 she was a finalist in the Oskár Čepan Award. Her paintings have been exhibited both in Slovakia and abroad, for example in London, Berlin and in the Czech Republic. The artist lives in Michalovce.

MATEJ FABIAN

The paintings of Matej Fabian (1979) are highly distinctive, characterized by an expressive personal style. Dense layers of paint, mostly in darker tones, suggest an inclination towards negative emotions of a critical outlook upon the world, and the large-format canvases reflect the existential threats which we face in the contemporary world. The artist often works with the theme of animals which he sees as substitutes for human qualities and weaknesses. The work *Bud and Dub, Nazi Pigs!* alludes to the beloved author of children's books Jozef Čiger Hronský who was an unabashed supporter of the wartime Slovak State and the regime of Jozef Tiso. In the name of Matica Slovenská, a Slovak state cultural institution, he confiscated the business of the Jewish printer Oskar Horský who was later executed for aiding the resistance movement. Fabian draws our attention to the paradoxical situation in which an author's books can continue to be published without any critical reflection on the nature of his character.

From 2005 to 2011 Matej Fabian studied under prof. Ivan Csudai at his Studio IV. at the Department of Painting and Other Media in the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava, in 2014 he completed his doctoral studies under doc. Stanislav Bubán at the Division of Drawing. In 2014 he was awarded second place in the VÚB Foundation Painting of the Year Award and was a finalist in the NOVUM Foundation Award. In 2010 he was the Slovak representative at the Henkel Art Award. His works feature in the collections of the Slovak National Gallery, the Bratislava City Gallery and in private collections. He lives in Bratislava.
www.matejfabian.com

JANA FARMANOVÁ

Jana Farmanová (1970) is essentially a figure painter who captures the charm of everyday life. Inspired by what is within her arms' reach, she evaluates the fleeting moment

in order to immerse it in the light of immortalized meditative dreaming. Her paintings capture the moments of beauty which often escape us in the fast pace of life. In her work, she examines intimate female themes based on direct reflections of personal or shared experience. The scenes are a joyful celebration of life with a poetic touch, underlined by cultivated colour, broken up by fields of white. Nature, the flora and fauna which surround her, is a frequent subject of the artist's work. The hidden corners of the garden, a walk in the woods, or scenes with domestic animals which have become members of the family appear in her work with the naturalness of the intimated and known one. The work *Šamanka (Veľký vlk)* [Shamaness (the Great Wolf)] examines the idea of the woman – the healer who makes contact with the supernatural world in order to ensure its blessings for the for the whole community. During the shamanic journey, it is possible to communicate with animals, plants even the land itself. The basic philosophy is that everything has a spiritual essence, and we are only one small part of a much wider world.

In 1996 Jana Farmanová completed her master's degree under Professor Ján Berger at the Studio of Painting in the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. Since 2016, she has been an assistant professor at the Department of Painting of the Academy of Arts in Banská Bystrica. She lives in Nitra.

ANDREW ELLIS JOHNSON (USA)

Andrew Ellis Johnson (1960) explores social and political issues in a moral and aesthetic approach across a wide range of different cultures. He works in a variety of media, including painting, photography and video, and installations. He treats representation not as a hermetic mimetic pictorial tradition, but as a means of combating quiet acquiescence to the injustices of our time. Among the themes that he addresses more profoundly are homelessness, the preda-

tory economy, the crises in the Middle East and the consequences of war. The video titled *Fleece* examines the issue of the protection (or control) of our most precious natural resources such as water and the air. The work depicts a well in which two white sheep, the ancient symbol of wealth, circle endlessly. The video *Strewn* depicts a pigsty inside a library. In literature, pigs are often used to represent anti-intellectualism. For example, during the Pol Pot years in Cambodia, the National Library was used as a stable and its garden served as an execution ground.

Andrew Ellis Johnson gained his bachelor's degree at the School of the Art Institute of Chicago and completed his doctoral studies at Carnegie Mellon University, Pittsburgh in 1994. He also attended the State University of New York, Skowhegan School of Painting and Sculpture and completed a residency at the Academy of Art in Poznan, Poland. Since 2004 he is working as Associate Professor of Art at Carnegie Mellon University.

www.andrewellisjohnson.com

TOMÁŠ KLEPOCH

The medium of graphics underpins the work of Tomáš Klepoch (1981); the artist works with linocuts and woodcuts, experimenting with various methods of printing, materials and engraving techniques, with many of his works being left on the matrix as a result. In his art, Klepoch is particularly interested in the realities of Slovakia, focusing on criticizing the failings or absence of historical memory, the formation of a false national mythology, the dominance of the Church or the economic bubble to mask the deeper problems of the social and political order. The artist favours metaphorical expression over more straightforward narrative techniques; comical exaggeration is used to lighten the serious themes he addresses and opens up space for alternative interpretations. Animal themes appear regularly in Klepoch's work in the context of symbolic

meanings linked to character traits and mythological associations. The work titled *Posledný tanec* (The Last Dance) is formal contextualized as a situational parody which touches on the issue of well-being and the paradoxes of happiness. The print *Krotenie veľkej čabajky* (The Taming of the Great Csabai Sausage) plays with historical context and fiction, also reflecting on the idea of the "Great Hungarian Grievance". The work offers a sarcastic commentary on the formation of national myths, depicting the fictitious historical event of the taming of a mythical animal – the beloved Hungarian sausage.

Tomáš Klepoch studied at the Department of Graphics and Visual Communication at the Academy of Fine Art and Design in Bratislava from 2005 to 2011. His work has been exhibited in Slovakia, the Czech Republic, Hungary, Serbia, Germany and Mexico.

JAROSLAV MALÍK (CZ)

Jaroslav Malík (1957) is a Czech photographer who creates fantastical images which breathe the atmosphere of the ages. Moving between surrealism and magical realism, he "conjures up" a new reality as a poetic reconstruction of the real world. He typically works with analogue photography and often uses historical photographic equipment; he also works with the techniques of photomontage and multiple exposure. He creates in closed cycles in which he develops the specifics of the given theme. The work *Čtrnáct zastavení* (Fourteen Stations) is the artist's personal statement to the world around us and within us. It is all that has been and will be, everything that is living and dead. The images arose as a reaction to the filling of fourteen old, unwanted picture frames which were donated to the artist by an old priest from Zlaté Hory.

Jaroslav Malík completed his studies at the Institute of Creative Photography at the Silesian University in Opava in 1998. He teaches at the Franz Schubert Elemen-

tary Art School in Zlaté Hory and Secondary Art School of Art in Ostrava. He is a member of the Milan photography group and the Union of Czech Photographers.

www.jaroslavmalik.cz

OLGA PAŠTÉKOVÁ

Olga Paštéková (1984) depicts animals in isolation or in specific urban environments. The expressive character of her work is achieved through the free approach to colour, such as the technique of burning into the underlying wooden boards. Another characteristic feature of her work is the use of fluorescent paints. The presented series titled *Wonderland* is a post-apocalyptic vision of a future world. The specific inspiration for the images were the abandoned Spreepark amusement park in Berlin and the Six Flags theme park in New Orleans. In the artist's reworking, the amusement park becomes an empty stage onto which a pack of wolves make their entrance. The artist reveals neither the cause nor the scope of the given situation; it could be the result of an ecological disaster, even a nuclear incident. In either case, it is a result of human activities, the economic system of capitalist system which ravages the world's natural resources. The amusement park, a site which offers fun and the chance to forget about our problems, is certainly no longer an amusing place, and serves as a reminder of the serious situation in which the planet now finds itself.

From 2003 to 2006 Olga Paštéková studied under prof. Daniel Fischer and prof. Vladimír Popovič at the Academy of Fine Art and Design in Bratislava and from 2007 to 2009 she studied for her master's degree in the studio of prof. Ivan Csudai at the same institution. In 2008 she attended the studio of prof. Daniel Richter at the Akademie der Bildenden Künste in Vienna. Her work has been exhibited both in Slovakia and abroad, for example, in the Czech Republic, Austria, Germany and Belgium.

www.oliique.sk

JOZEF PILÁT

Jozef Pilát (1992) often works with locality which he associates with the concept of social utopia. The main theme of his examinations is the sustainability of utopia in the post-fact era, how the global world can influence local stories and how, in turn, local stories can influence the global world. The artist sees the region of East Slovakia in which he was raised as the starting point for his research into the social behaviour of groups and individuals. Rural and urban environments both influence and outgrow each other, digital media enable experiences to be shared from a distance. We are all now part of a global village in which commodities determine the value of life. Jozef Pilát works with various media types which enable the communication of local narratives. In the work *Trojňôžka* (Tripod) he transforms tools from traditional "culture" into an urbanized commercial product. The tripod becomes an impractical designer object which can no longer serve its intended purpose. The user guide which accompanies the prototype model not only describes its assembly in pictograph form, it also instructs users on how to use the tripod for its original role in the *zabíjačka* or pig slaughter.

Jozef Pilát studied at the Academy of Fine Arts in Warsaw from 2013 to 2018 and began his doctoral studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava in 2019. From 2015 to 2016 he completed a residency at the Berlin University of the Arts. In 2020 he was a finalist in the prestigious Oskár Čepan Award. He has had solo exhibitions in Slovakia, the Czech Republic, Poland and Ukraine.

www.jozefpilat.com

MATEJ ROSMÁNY

In his work, Matej Rosmány (1981) explores a wide range of themes, primarily social issues, in different media including video, photography, object art and installation. He uses various materials and techniques

in his art, often working with found objects which he assembles into surprising collages in a postmodern approach. His works are characterized by an inventiveness and playful irony which conceal a deeper meaning with a certain degree of evanescent poetry. He is interested above all in art objects in public spaces which have the ambition to disrupt the visual conformity of our fast-paced society and provoke unexpected questions and interpretations. Interaction with the audience is crucial in this respect, involving the public in artistic and cultural affairs, creating new experiences. The work *Bez názvu (špekáčkový budha)* [Untitled (Sausage Buddha)] is a ceramic sculpture which was part of a large-scale installation of a contemporary altar, referencing the work of Stanislav Filko. The work offers an ironic examination of the theme of consumption at the expense of spirituality.

Matej Rosmány completed his studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava in 2008, and he currently teaches there as an assistant professor. In 2007 he was a finalist in the prestigious ESSL Art Award. He completed his doctoral studies at the Academy of Art in Banská Bystrica.

ADAM ŠAKOVÝ

The works of Adam Šakový (1987) are reminiscent of historical paintings, but they are created "without the touch of a brush". They are marked by an atmosphere of suspended time, or perhaps a sense of timelessness, which links them to the attempts of museologists to isolate individual objects from the real world in order to preserve, label and illuminate them for the benefit of visitors. Animals frequently appear in his work as living exhibits against anonymous chiaroscuro backdrops. In many cases, they take on anthropomorphic features in order to hold up a mirror to our society. As in ancient fables, the artist uses these shorthand features as a means of depicting the relationship between the individual and the group, between the group and the

individual, processes of generalization or isolation. The series titled *Spasené* (The Saved) is composed of twelve portraits of sheep, each of which has an individualized facial expression. Both the title and the subject matter of the portraits refer to Christian religious traditions in which the number twelve has an important symbolic significance.

Adam Šakový studied painting under prof. Klaudia Kosziba at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. He has been a finalist in the VÚB Foundation Painting of the Year Award several times, a finalist in the ESSL Art Award and the Strabag Artaward. He has had important solo exhibitions at the Ján Koniariak Gallery in Trnava (2021), the Central Slovakian Gallery in Banská Bystrica (2020), the Nitra Gallery (2017), the East Slovak Gallery in Košice (2016), and in private institutions such as the SODA Gallery (2017, 2019). His works feature in the collection of the Nitra Gallery and in many private collections.

www.adamsakovy.sk

MICHAELA ŠURANSKÁ

Michaela Šuranská (1993) has long been interested in the themes of national identity and the connections to the land of our ancestors, always noting the ambivalent nature of these issues. She takes a critical look at the general rise in popularity of the "return to tradition" movement and its connection with aggressive nationalism, with this socially significant development serving as the artist's starting point for her explorations which range from the past to the present and back again. This process is less a systematic scientific assessment than a "haphazard" archaeological excavation in the mishmash of folklore folkloristic half-truths, patriarchal principles, patriotic idiosyncrasies and heroic egocentrism. Her paintings often reflect on the terrain of hidden historical traces and artefacts; they are a transcription and appropriation of a specific physical location onto the paint-

ing's canvas. The work *Lovecká večera* (The Hunter's Feast) reflects on the culture of hunting and its connection to blood. The stake is used by many artists as a symbol in paintings or installations – its phallic form makes reference to the patriarchalism of the past (or present?) and its connection to militant masculine power.

Michaela Šuranská studied at the Academy of Arts in Banská Bystrica between 2012 and 2018 and she is currently completing her doctoral studies at the same institution. She completed residencies at Universitatea de Artă și Design in Cluj-Napoca, Romania in 2015 and at the Eugeniusz Geppert Academy of Fine Arts in Wrocław, Poland. She is the co-founder of UM, n.o., an organization focused on creativity and presentations of contemporary visual art, and she has been the director of the Kláštor Opening project since 2020.

JÁN TRIAŠKA

Ján Triaška's (1977) work deals with the explicit form of the figure, or its fragments, in symbolic or iconographic representations. He applies a postmodern narrative in which references to historical figurative painting confront the iconography of contemporary pop culture. In a light-hearted way, his work also reflects on the theme of war as a dangerous consequence of right-wing extremism, a threat which is still relevant in Slovak society, but which is also a growing tendency in other European countries. War is part of our collective memory, the recurrent tragedy of a humanity which is incapable of learning from its own history. The work *Vodca* (Fuhrer) refers critically to the Slovak political scene, where individuals with neo-Nazi tendencies have reached positions of power. The chosen medium and material – a drawing in pig's blood on scrap paper, fitted into a cheap, modestly-sized frame – expresses the artist's negative stance towards the current situation. The installation of the work

“in the corner, at the same level as the Presidential portrait”, plays ironically with the symbolism and meaning of political power.

Ján Triaška studied at the Academy of Arts in Novi Sad, Serbia from 1996 to 1999. From 1999 to 2003 he continued his studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava, where he successfully completed his doctoral studies in 2007. Since 2014 he has been working at the Academy of Arts in Banská Bystrica as the head of the Department of Painting. His work has been presented at numerous solo and collective exhibitions in Serbia, Germany, Italy, France, Poland, Hungary, the Czech Republic and Slovakia.

MARC VILALLONGA (ES)

Marc Vilallonga (1966) focuses mainly on digital photography, which he freely manipulates in order to create a new, unexpected reality. The result is always perfectionist, characterized by perfection of detail and reminiscent of design proposals or commercials. His work is characterized by irony, with which he comments on the insanity of contemporary civilization. The work *Mr. Pig* from the *Family Toys* series responds to the phenomenon of the design of toys, whose sole purpose is to become part of a personal collection. The author considers the collection and accumulation of anything to be pathological and at the same time typical for humans. The characters of individual animals, which are adapted to the aesthetic preferences of animated heroes, are applied in the form of deodorant covers. Deodorants are one of those inventions that successfully suppress our animal corporeality and thus confirm the constant effort to separate ourselves from the natural world.

From 1985 to 1990, Marc Vilallonga studied at the Faculty of Fine Arts, Universidad de Barcelona. He is a founding member of the art group La Xina A.R.T. He lives in Barcelona.

JÁN ZELINKA

Ján Zelinka (1978) is an exceptional artist who, following the traditions of classical sculptural techniques, shifts the boundaries of sculpture. His work was already attracting attention during his studies, where he began experimenting with alternative natural and biological materials. His individual artistic program has a wide thematic range, while touching on deep philosophical questions of life and death. The work *Baránok Boží* (Lamb of God) was created in reaction to the work of Damien Hirst, one of the wealthiest contemporary artists. Hirst's work titled *For the Love of God*, a human skull encrusted with 8601 diamonds, was sold at auction for £50,000, a price which is more reflective of the luxury materials incorporated into the piece rather than its artistic value per se. Zelinka uses the "low" material of sheep excrement to draw attention to our values scale. That which we despise is often the most useful, a perfect example of the natural cycle and recycling, and for the artist (paradoxical) proof of the existence of God.

From 2002 to 2008, Ján Zelinka studied at the Faculty of Arts of the Technical University in Košice. From 2012 to 2017, he continued his doctoral studies at the Academy of Fine Arts and Design in Bratislava. In 2015, he was made a laureate of the Oskár Čepan Award.

www.janzelinka.com

KATARÍNA BALÚNOVÁ

Katarína Balunová (1982) is an intermedia artist, curator, and university lecturer.

The main themes of her research are utopia, (urban) habitat, personal mythology, while oscillating between the past and the future.

In 2019 she finished her doctoral study at Academy of Arts in Banská Bystrica, Slovakia, where she is currently working as Assistant Professor. In 2018 – 2019 she did an internship at Hungarian University of Fine Arts, Budapest, Hungary, in 2020 – 2021 she studied at Institute of Visual Arts, Jan Kochanowski University, Kielce, Poland and in 2022 she successfully concluded her postdoctoral research at Academy of Fine Arts in Prague, Czech Republic. From 2019 she works as a curator of the Gallery of Spiš Artists in Spišská Nová Ves. She also cooperates with other galleries and cultural institutions at home and abroad.

www.katarinabalunova.com

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia.
Katalóg reprezentuje výlučne názor autora a fond nezodpovedá za jeho obsah. /
This project has been supported using public funds provided by Slovak Arts Council.
This catalogue reflects the views only of the author, and the Council cannot be held responsible
for the information contained therein.

u. fond
na podporu
umenia

**Human Animal II. | Vlk sýty, ovca celá, prasa vysmiate /
The Wolves are Full, the Sheep are Safe, the Pigs are Laughing**

Katalóg k výstave / Exhibition catalogue

13. 7. 2022 – 6. 11. 2022, Galéria umelcov Spiša / Gallery of Spiš Artists

Autorka výstavy a katalógu / Author of exhibition and catalogue:

© Katarína Balúnová – Galéria umelcov Spiša / Gallery of Spiš Artists

Zodpovedná redaktorka / Editor in chief:

Lucia Benická – riaditeľka Galérie umelcov Spiša / director of Gallery of Spiš Artists

Texty / Texts:

© Katarína Balúnová, Andrea Klimková, Viktória Pardovičová, Lucia Benická

Preklady / Translations:

© Gavin Cowper

Grafický dizajn / Graphic design:

© Ivana Babejová – Galéria umelcov Spiša / Gallery of Spiš Artists

Fotografie a reprodukcie / Photographs and reproductions:

© archív Galérie umelcov Spiša – Ivan Fleischer, Peter Marci a archív autorov /
archive of Gallery of Spiš Artists – Ivan Fleischer, Peter Marci and archives of the artists

Tlač / Printed by:

Vienala, Košice | vienala.sk

Náklad / Copies:

500 ks / pcs

Vydavateľ / Published by:

Galéria umelcov Spiša, 2022, www.gus.sk

ISBN 978-80-89081-82-0

EAN 978889081820

KSK KOŠICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

